

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

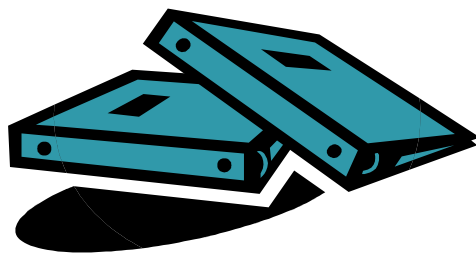
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять

з курсу

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»

**(для студентів 3 курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»)**

Харків
ХНАМГ
2012

Методичні вказівки до практичних занять з курсу «Бухгалтерський облік» (для студентів 3 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад: В. Ю.Світлична. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 75 с.

Укладач: В. Ю. Світлична

Рецензент: проф., д.е.н. Т. В. Момот

Методичні вказівки побудовані за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Рекомендовано кафедрою обліку і аудиту,
протокол № 1 від 29 серпня 2011 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	4
Програма навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік»	5
Організація та зміст практичних занять за навчальною дисципліною «Бухгалтерський облік»	6
Практичне заняття 1 до Теми №1 «Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і метод»	7
Практичне заняття 2 до Теми №2 «Бухгалтерський баланс».....	9
Практичне заняття 3 до Теми №3 «Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис»	13
Практичне заняття 4 до Теми №4 «Оцінювання та калькуляція».	16
Практичне заняття 5 до Теми №5 «Документація та інвентаризація, техніка і форми бухгалтерського обліку»	19
Практичне заняття 6 до Теми №6 «Облік необоротних активів».	26
Практичне заняття 7 до Теми №7 «Облік запасів»	30
Практичне заняття 8 до Теми №8 «Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості»	33
Практичне заняття 9 до Теми №9 «Облік фінансових інвестицій»	37
Практичне заняття 10 до Теми №10 «Облік власного капіталу»..	39
Практичне заняття 11 до Теми №11 «Облік зобов'язань».....	41
Практичне заняття 12 до Теми №12 «Облік праці, її оплати та соціального страхування персоналу»	43
Практичне заняття 13 до Теми №13 «Облік витрат діяльності підприємства»	46
Практичне заняття 14 до Теми №14 «Облік доходів і фінансових результатів»	48
Практичне заняття 15 до Теми №15 «Фінансова звітність»	51
Список джерел	57
Додаток 1. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	61

ВСТУП

Бухгалтерський облік є системою безперервного, суцільного, документально обґрунтованого й взаємозалежного відображення господарських коштів, їх джерел, результатів діяльності в грошовому виразі для забезпечення інформації, необхідної для управління й контролю.

Виступаючи обов'язковим видом обліку, який повинно вести кожне підприємство, бухгалтерський облік ставить своїм завданням створення облікової інформації з метою формування достовірної фінансової, податкової, статистичної звітності для прийняття на її основі управлінських рішень.

За своїм змістом бухгалтерський облік тісно пов'язаний із плануванням, економічним аналізом, аудитом, ревізією, правом. Так, за даними бухгалтерського обліку здійснюється контроль за виконанням планових завдань за звітний період і забезпечується інформація для планування й прогнозування розвитку підприємства. Відображаючи господарські процеси, бухгалтерський облік контролює дотримання законодавчих актів і юридичних норм, які регулюють фінансово-економічну діяльність.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який веде підприємство.

Практика застосування суб'єктами господарювання важливіших принципів національних стандартів фінансової звітності зумовлює необхідність їх вивчення при підготовці спеціалістів у галузі бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. Отже, вивчення студентами принципів бухгалтерського обліку, методики обліку основних господарських операцій та порядку заповнення облікових реєстрів в сучасних умовах реформування бухгалтерського обліку є актуальним.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»

Мета та завдання дисципліни

Зміст навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік» будується згідно із сформульованою метою та завданнями вивчення даної дисципліни.

Мета вивчення дисципліни полягає у: формування системи знань теорії та практики ведення бухгалтерського обліку на підприємствах. Формулювання мети обумовлює і виробку завдань задля її досягнення.

Завданнями вивчення дисципліни виступають:

- вивчення методів раціональної організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах на підставі використання прогресивних форм і національних стандартів;
- набуття навичок опрацювання і використання облікової інформації в управлінні.

Дисципліна «Бухгалтерський облік» за своїм змістом представлена наступними змістовими модулями:

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи бухгалтерського обліку

1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і метод.
2. Бухгалтерський баланс.
3. Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис.
4. Оцінювання та калькуляція.
5. Документація та інвентаризація, техніка і форми бухгалтерського обліку.

Змістовий модуль 2. Облік активів

1. Облік необоротних активів.
2. Облік запасів.
3. Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості.
4. Облік фінансових інвестицій.

Змістовий модуль 3. Облік пасивів

1. Облік власного капіталу.

2. Облік зобов'язань.
3. Облік праці, її оплати та соціального страхування персоналу.

Змістовий модуль 4. Облік доходів, витрат та фінансових результатів

1. Облік витрат діяльності підприємства.
2. Облік доходів і фінансових результатів.
3. Фінансова звітність.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»

Практичне заняття є однією із форм навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування завдяки індивідуальному виконанню студентом відповідно сформульованих завдань. Основна мета практичного заняття полягає в розширенні, поглибленні та деталізації теоретичних знань, отриманих студентами на лекціях, в процесі самостійної роботи, і спрямуванні їх на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення вмінь і навичок, розвитку наукового мислення та усного мовлення студентів.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття враховуються при виставленні поточної модульної оцінки з даної навчальної дисципліни.

Детальний зміст кожного з практичних занять, з переліком вправ, питань для самоперевірки та літературних джерел до кожної з тем, викладено далі.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1 ДО ТЕМИ №1

«ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЙОГО ПРЕДМЕТ І МЕТОД»

Мета заняття – придбання навичок аналітичної оцінки важливості застосування підприємствами інформаційних можливостей бухгалтерського обліку для прийняття управлінських рішень.

Завдання:

- 1) Сформулювати визначення бухгалтерського обліку, навести характеристику його організаційним аспектам та ролі у діяльності підприємств.
- 2) Дослідити предмет і метод бухгалтерського обліку, висвітлити їх принципи, об'єкти та елементи.

Порядок виконання:

- ознайомитися з існуючими визначеннями поняття «бухгалтерський облік»;
- вивчити існуючі нормативно-правові акти, що регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку підприємствами України. Дати оцінку нормативно-правовому полю бухгалтерського законодавства, визначити які риси йому притаманні (постійність та незмінність, або мінливість та непередбачуваність);
- проаналізувати основні принципи бухгалтерського обліку, навести класифікаційні види об'єктів бухгалтерського обліку;
- виявити принципові відмінності між видами діяльності підприємств;
- дослідити класифікаційні групи господарських засобів підприємства за складом і розміщенням та визначити порядок групування джерел їх формування;
- ознайомитися з елементами методу бухгалтерського обліку, проаналізувати їх тісний взаємозв'язок.

Завдання 1

Маємо перелік господарських засобів підприємства «Лія» та джерел їх формування:

- статутний капітал;
- заборгованість працівникам підприємства із заробітної плати;
- комп'ютери;
- програмне забезпечення;
- готова продукція;
- грошові кошти на поточному рахунку у банку;
- заборгованість постачальникам;

- короткострокові кредити банків;
- будівля гуртожитку;
- заборгованість бюджету за платежами.

Необхідно здійснити класифікацію господарських засобів (об'єктів бухгалтерського обліку) за складом і розміщенням, а також за джерелами їх формування.

Завдання 2

У табл. 1 наведено господарські засоби підприємства (об'єкти обліку) та групи їх класифікації.

Таблиця 1 – Господарські засоби підприємства та групи їх класифікації

Господарські засоби	Спосіб групування
а) витрати майбутніх періодів; б) доходи майбутніх періодів; в) необоротні активи; г) власний капітал, д) забезпечення майбутніх витрат и платежів; є) групи вибуття; ж) довгострокові зобов'язання з) поточні зобов'язання; і) оборотні активи.	1) Відносяться до класифікації господарських засобів за складом і розміщенням; 2) Відносяться до класифікації господарських засобів «За джерелами формування та цільовим розміщенням»

Необхідно, встановити відповідність між двома стовпцями табл.2. Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Питання для самоперевірки знань

1. В чому полягає сутність, актуальність та роль бухгалтерського обліку. Перелічити завдання ведення бухгалтерського обліку.
2. Навести визначення господарської операції. Окреслити зміст оперативного, статистичного та бухгалтерського обліку як складових елементів господарського обліку підприємств.
3. Обґрунтувати сутність специфічних рис бухгалтерського обліку. Навести визначення «фінансовий облік», «управлінський облік» та «податковий облік».
4. Обґрунтувати правові основи регулювання, організації й ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності в Україні. Перелічити фактори, що впливають на організацію бухгалтерського обліку на підприємстві.
5. Визначити, що є предметом та об'єктом бухгалтерського обліку. Перелічити принципи бухгалтерського обліку.
6. Навести групи класифікації господарських засобів підприємства. Надати характеристику поділу господарських засобів за складом і розміщенням.
7. Охарактеризувати порядок групування джерел формування господарських засобів.
8. Розкрити сутність елементів методу бухгалтерського обліку, пояснити їх взаємозв'язок.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3-4; 7; 21; 31-32; 38; 41; 44-45; додаткові: 1; 9.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2 ДО ТЕМИ №2 «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС»

Мета заняття – вивчення змісту та будови бухгалтерського балансу. Дослідження груп господарських операцій з позицій їх впливу на зміну статей бухгалтерського балансу.

Завдання:

- 1) Навести особливості та принципові аспекти будови балансу.
- 2) Сфокусувати увагу на чотирьох типах операцій, що обумовлюють зміну статей балансу.

Порядок виконання:

- ознайомитися із визначенням категорії «бухгалтерський баланс»;
- вивчити нормативно-правові акти, що регламентують порядок ведення, складання та подання бухгалтерського балансу підприємствами України;
- дослідити основні розділи активу та пасиву бухгалтерського балансу;
- проаналізувати принципове правило рівності активної та пасивної частини балансу. Пояснити закономірність формули балансового рівняння;
- ознайомитися із відмінностями між необоротними активами утримуваними для продажу, та групами вибуття;
- проаналізувати чотири типи господарських операцій, виходячи зі ступеня їх впливу на зміну активу й пасиву балансу.

Завдання 1

Відомо, що у підприємства «Тетта» інформація балансу представлена наступним переліком статей (табл. 2).

Таблиця 2 – Початковий баланс підприємства «Тетта»

Актив	Сума, тис. грн.	Пасив	Сума, тис. грн.
Основні засоби	690,0	Статутний капітал	810,0
Матеріали	150,0	Прибуток	50,0
Незавершене виробництво	24,0	Цільове фінансування	20,0
Каса	1,0	Кредити банків	30,0
Рахунки в банках	85,0	Кредиторська заборгованість поставальникам	40,0
Разом	950,0	Разом	950,0

Протягом місяця на підприємстві «Тетта» було здійснено наступні господарські операції: оприбутковано на склад підприємства матеріали, придбані у поставальників, на суму 50 тис. грн.

Необхідно:

1) визначити, зміну яких статей балансу підприємства дана господарська операція обумовила;

2) розрахувати зміни за відповідними статтями та побудувати форму балансу підприємства «Тетта» після здійсненої господарської операції;

3) визначити, до якого з чотирьох типів господарських операцій (виходячи зі ступеня їх впливу на баланс) можна віднести дану операцію.

Завдання 2

Підприємство «І-Тем» має наступний перелік статей балансу (табл. 3).

Таблиця 3 – Початковий баланс підприємства «І-Тем»

Актив	Сума, тис. грн.	Пасив	Сума, тис. грн.
Основні засоби	690,0	Статутний капітал	840,0
Матеріали	150,0	Прибуток	20,0
Незавершене виробництво	24,0	Кредити банків	360,0
Каса	16,0	Постачальники	40,0
Рахунки в банках	70,0	Цільове фінансування	20,0
Разом	950,0	Разом	950,0

Протягом місяця на підприємстві «І-Тем» було здійснено наступні господарські операції: зараховано на збільшення статутного капіталу прибуток у сумі 30 тис. грн.

Необхідно:

1) визначити, зміну яких статей балансу підприємства дана господарська операція обумовила;

2) розрахувати зміни за відповідними статтями та побудувати форму балансу підприємства «І-Тем» після здійсненої господарської операції;

3) визначити, до якого з чотирьох типів господарських операцій (виходячи зі ступеня їх впливу на баланс) можна віднести дану операцію.

Завдання 3

Виходячи з наведеного нижче переліку господарських операцій, необхідно визначити, до якого з чотирьох типів господарських операцій (виходячи зі ступеня їх впливу на баланс) можна віднести дані операції:

- на склад надійшли товари;
- нараховано заробітну плату працівникам підприємства;
- зараховано на поточний рахунок кредит банку;
- надійшли грошові кошти на поточний рахунок від дебіторів;
- перераховано з поточного рахунку грошові кошти для погашення заборгованості за раніше одержаним кредитом;

– оприбутковано у касу грошові кошти з поточного рахунку в банку.

Завдання 4 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 4.1

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 2, 4, 6	якщо правильне тільки 2, 3, 4, 5	якщо правильне тільки 2, 3, 5, 6	якщо правильне тільки 1, 2, 4, 5	якщо усе правильне

До основних типів господарських операцій за ступенем їх впливу на зміну активу та пасиву балансу відносяться:

1. Третій тип: збільшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу збільшується.
2. Перший тип: зміна статей активу балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється.
3. Перший тип: зміна статей активу балансу; загальний підсумок балансу при цьому збільшується.
4. Другий тип: зміна статей пасиву балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється.
5. Третій тип: збільшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу зменшується.
6. Четвертий тип: зменшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу зменшується.

Тест-завдання 4.2

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

<u>Група «А»:</u>	<u>Група «Б»:</u>
а) зменшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу зменшується;	1) Є операціями першого типу;
б) зміна статей пасиву балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється;	2) Є операціями другого типу;
в) зміна статей активу балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється;	3) Є операціями третього типу;
г) збільшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу збільшується.	4) Є операціями четвертого типу.

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 4.3

Необхідно доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Зміст основних типів господарських операцій за ступенем їх впливу на зміну активу та пасиву балансу: _____ тип – зміна статей активу балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється; _____ тип – зменшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу зменшується; _____ тип – збільшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу збільшується; _____ тип – зміна статей пасиву балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється».

Питання для самоперевірки знань

1. Перелічити нормативні акти, що регламентують зміст й форму будови балансу, а також загальні вимоги до визначення його статей.
2. Сформулювати поняття «Баланс», «актив», «пасив», «стаття», «розділ».
3. В чому полягає схематична будова балансу підприємства. Пояснити рівність активу та пасиву балансу як обов'язкову умову його складання.
4. Визначити основні бухгалтерські категорії: «необоротні активи», «оборотні активи», «витрати майбутніх періодів», «групи вибуття», «власний капітал», «забезпечення майбутніх витрат і платежів», «довгострокові зобов'язання», «поточні зобов'язання», «доходи майбутніх періодів».
5. Навести принципові відмінності між необоротними активами утримуваними для продажу, та групами вибуття.
6. Перелічити основні типові зміни в балансі, обумовлених господарськими операціями.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3-4; 7-8; 21-22; 31; 38; 41-42; 45; додаткові: 2; 6; 8.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3 ДО ТЕМИ №3

«РАХУНКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС»

Мета заняття – дослідження призначення, порядку будови та класифікаційних видів бухгалтерських рахунків. Вивчення послідовності складання бухгалтерських проведення.

Завдання:

1) Розкрити зміст, порядок будови та особливостей застосування рахунків бухгалтерського обліку.

2) Обґрунтувати необхідність подвійного запису. Окреслити основні аспекти будови Плану рахунків бухгалтерського обліку, як засобу систематикації й групування інформації бухгалтерського обліку.

Порядок виконання:

- визначити закономірності будови рахунків бухгалтерського обліку;
- дослідити особливості та принципові відмінності активних та пасивних бухгалтерських рахунків;
- вивчити зміст класифікації рахунків бухгалтерського обліку: за економічним змістом, за рівнем узагальнення даних про господарську діяльність, за структурою і призначенням;
- проаналізувати необхідність застосування позабалансових рахунків;
- ознайомитися із сутністю термінів «спосіб подвійного запису», «бухгалтерське проведення» та «кореспонденція рахунків»;
- визначити послідовність 10 класів рахунків Плану рахунків бухгалтерського обліку (*Додаток 1*).

Завдання 1

Маємо активний рахунок «Каса». На початок звітної періоду залишок коштів у касі дорівнював 5 000 грн. Протягом звітної періоду у касі відбулося збільшення коштів на 30 000 грн. В той же час витрачено коштів із каси було у сумі 34 000 грн.

Необхідно:

1) Відобразити наведені вище дані на рахунку «Каса» (представивши його у вигляді Т-рахунку);

2) Визначити розмір залишку коштів у касі (кінцеве сальдо).

Завдання 2

Маємо пасивний рахунок «Статутний капітал». На початок звітної періоду залишок статутного капіталу дорівнював 800 000 грн. Протягом

звітнього періоду відбулося: збільшення капіталу на 160 000 грн. і одночасне його зменшення на 120 000 грн.

Необхідно:

1) Відобразити наведені вище дані на рахунку «Статутний капітал» (представивши його у вигляді Т-рахунку);

2) Визначити розмір залишку статутного капіталу (кінцеве сальдо).

Завдання 3

Відобразити перелічені операції за допомогою бухгалтерських проведення:

- маємо два рахунки: 30 «Каса» та 31 «Рахунки в банках». Обидва – активні рахунки. Відомо, що відбулася така господарська операція – отримано в касу з поточного рахунку в банку грошові кошти у розмірі 30 000 грн.;
- маємо два рахунки: 30 «Каса» та 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Обидва – активні рахунки. Відомо, що відбулася така господарська операція – повернуто до каси підзвітною особою невитрачений аванс;
- маємо два рахунки: 30 «Каса» та 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Обидва – активні рахунки. Відомо, що відбулася така господарська операція – видано з каси підзвітній особі аванс;
- маємо два рахунки: 10 «Основні засоби» та 40 «Статутний капітал». Рахунок 10 – активний, рахунок 40 – пасивний. Відомо, що відбулася така господарська операція – на склад підприємства оприбутковано основні засоби (обладнання вартістю 200 000 грн.), внесені засновниками до статутного капіталу.

Завдання 4 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 4.1

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Рахунки бухгалтерського обліку мають вигляд двосторонньої таблиці:

- а) ліву сторону якої позначають терміном «актив»;
- б) праву сторону якої позначають терміном «пасив»;
- в) ліву сторону якої позначають терміном «кредит», а праву, відповідно, – «дебет»;
- г) ліву сторону якої позначають терміном «дебет»;
- д) праву сторону якої позначають терміном «кредит».

Тест-завдання 4.2

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Згідно зі способом _____ запису суму господарської операції записують у певному порядку двічі: за дебетом одного рахунку та кредитом – іншого».

Тест-завдання 4.3

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив.

Під бухгалтерським проведенням розуміють:

- а) систему обробки й підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів в процесі управління підприємством;
- б) облік, що вивчає й контролює масові суспільно-економічні й окремі типові явища й процеси;
- в) дію або подію, яка веде до змін у фінансовому стані підприємства;
- г) значення рахунку, який дебетується, і рахунку, який кредитується, а також суму даної операції.

Тест-завдання 4.4

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Зв'язок рахунків, який виникає в результаті відображення на них господарських операцій подвійним записом, називається _____ рахунків».

Питання для самоперевірки знань

- 1. В чому полягає призначення рахунків бухгалтерського обліку. Чому бухгалтерські рахунки мають вигляд двосторонньої таблиці.
- 2. Чим зумовлений факт, що сторони рахунку носять назву «дебет» та «кредит».
- 3. Яким чином порядок визначення кінцевого сальдо за активним рахунком відрізняється від порядку визначення кінцевого сальдо за пасивним рахунком.
- 4. Розкрити зміст груп рахунків бухгалтерського обліку відповідно до різних ознак їх класифікації.
- 5. Перелічити відмінні риси позабалансових рахунків.
- 6. Обґрунтувати необхідність використання способу подвійного запису під час відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку.
- 7. Визначити основні моменти будови Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3; 7-8; 24-25; 32; 38; 41-42; 44; додаткові: 1-3; 8; 10; 13.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4 до ТЕМИ №4 «Оцінювання та калькуляція»

Мета заняття – вивчення засад вартісної оцінки та порядку оцінки об'єктів обліку. Визначення сутності та необхідності застосування калькулювання як прийому вартісного вимірювання в системі бухгалтерського обліку.

Завдання:

1) Ознайомлення із сутністю вартісного вимірювання, як особливої характеристики бухгалтерського обліку, що відрізняє його від інших видів обліку.

2) Дослідження значення калькулювання – як способу правильної оцінки господарських коштів підприємства.

Порядок виконання:

- вивчити необхідність та переваги відображення об'єктів бухгалтерського обліку в єдиному грошовому вимірнику. Навести приклади;
- дослідити приклади господарської діяльності, у процесі якої необхідна оцінка;
- проаналізувати відмінні риси між економічними, експертними, статистичними і страховими (актуарними) грошовими оцінками;
- розглянути зміст кожної з базових оцінок, які передбачені МСБО;
- ознайомитися із характеристикою порядку оцінки активів (основних засобів, нематеріальних активів, виробничих запасів, дебіторської заборгованості);
- дослідити сутність термінів «калькулювання», «об'єкти калькулювання», «калькулювання собівартості продукції»;
- проаналізувати порядок вибору об'єктів калькулювання (витрат) або калькуляційної одиниці.

Завдання 1 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 1.1

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ – це відображення об'єктів бухгалтерського обліку в єдиному грошовому вимірнику, за допомогою якого підприємство визначає загальну вартість основних і обігових коштів, що перебувають у його розпорядженні, і контролює їх використання».

Тест-завдання 1.2

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

<u>Група «А»:</u>	<u>Група «Б»:</u>
а) оцінка, яку проводять, як правило, фахівці; це самостійний вид оцінки в бухгалтерському обліку, не позбавлений, як відомо, суб'єктивізму;	1) Представляє собою економічну оцінку;
б) оцінка, що розраховуються індивідуально для кожного страхового об'єкта; остаточно встановлюються після перевірки страховою організацією даних, наданих їй страхувальником;	2) Представляє собою експертну оцінку;
в) оцінка, що використовуються, визначаючи цінність майна при його реалізації чи придбанні; має, як правило, калькуляційний характер;	3) Представляє собою статистичну оцінку;
г) оцінка, що характеризує сукупність об'єктів за деякими середніми величинами; використовується в макроекономічному обліку й аналізі.	4) Представляє собою страхові (актуарні) оцінки.

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 1.3

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив.

Калькулювання являє собою:

- а) підрахунок обсягу матеріальних ресурсів, що доводяться на одиницю продукції, що виготовляється (робіт, послуг);
- б) витрати, які зростають зі збільшенням випуску продукції та зменшуються з його зниженням;
- в) підрахунок витрат, що доводяться на одиницю продукції, що виготовляється (робіт, послуг), з метою визначення фактичної собівартості виробленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг);
- г) систему аналітичного обліку витрат на виробництво.

Тест-завдання 1.4

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 3	якщо правильне тільки 2, 4	якщо правильне тільки 1,2	якщо правильне тільки 2, 3	якщо усе правильне

Об'єктами калькулювання собівартості виробництва продукції є:

1. Витрати виробництва, які згруповані за відповідними ознаками для формування показників собівартості.

2. Господарські операції підприємства, які ведуть до зміни у фінансовому стані.
3. Витрати виробництва, які реально виникають.
4. Господарські засоби підприємства.

Тест-завдання 1.5

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Метод калькулювання:

- а) зв'язок рахунків, який виникає в результаті відображення на них господарських операцій;
- б) сукупність платежів готівковими коштами, які використовуються при виплаті заробітної плати, пенсій, субсидій;
- в) представляє собою сукупність (систему) прийомів з обчислення собівартості одиниці продукції;
- г) різниця між оцінками різної кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах;
- д) до таких методів відносяться: простий, позамовний, попередільний, нормативний методи.

Питання для самоперевірки знань

1. Навести основні аспекти використання вартісної оцінки в процесі діяльності підприємств.
2. Перелічити вимоги, що ставляться теорією бухгалтерського обліку до оцінки.
3. Охарактеризувати економічні, експертні, статистичні і страхові (актуарні) грошові оцінки.
4. Розкрити сутність базових оцінок, які передбачені МСБО.
5. Навести характеристику порядку оцінки різних об'єктів обліку;
6. Розкрити сутність категорій: «калькулювання», «об'єкти калькулювання», «калькуляційний облік».

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3; 7; 24; 33; 38-39; 42; додаткові: 4; 7; 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5 до ТЕМИ №5 «Документація та інвентаризація, техніка і форми бухгалтерського обліку»

Мета заняття – вивчення особливостей документації як способу первинного відображення об'єктів бухгалтерського обліку. Розгляд сутності та механізму проведення інвентаризації. Аналіз техніки облікової реєстрації та діючих форм бухгалтерського обліку.

Завдання:

1) Розкрити організаційні аспекти застосування документації та порядку проведення інвентаризації.

2) Зосередити увагу на вивченні техніки облікової реєстрації та форм бухгалтерського обліку.

Порядок виконання:

- проаналізувати визначення термінів «документація», «первинні документи»;
- розглянути типові форм, які використовують на підприємствах України для документації господарських явищ і процесів;
- дослідити необхідність застосування бланків суворої звітності;
- ознайомитися із порядком документообігу та змістом кожного з його етапів;
- розкрити сутність категорії «облікові реєстри». Визначити відмінність між реєстрами синтетичного, аналітичного обліку та комбінованими реєстрами;
- проаналізувати визначення інвентаризації, як складової частини (елементу) методу бухгалтерського обліку;
- визначити, в чому полягає техніка облікової реєстрації;
- розглянути форми бухгалтерського обліку. Вивчити основні відмінні ознаки, що визначають особливості окремих форм бухгалтерського обліку.

Завдання 1

Вивчення порядку заповнення документів бухгалтерського обліку на прикладі документального оформлення касових операцій.

Відомо, що документи складаються на бланках типових форм, затверджених Державним комітетом статистики України, а також на бланках спеціалізованих форм, затверджених міністерствами та відомствами України, або виготовлених самостійно бланках, які повинні обов'язково містити реквізит-ти типових або спеціалізованих форм. Однією з таких форм є форма №КО-1 – «Прибутковий касовий ордер», яким оформлюється будь-яке

надходження готівки у касу (рис.1) та форма №КО-2 «Видатковий касовий ордер», що призначений для оформлення видачі готівки з каси (рис.2).

ТОВ «Колібри» (підприємство, організація) Ідентифікаційний код ЄДРПОУ <input type="text"/>		Типова форма №КО-1 ЗАТВЕРДЖЕНА Наказом Міністерства України від 15.02.96р.№51 Код за УКУД <input type="text"/>		ВАТ «Темп» (підприємств, організація) КВИТАНЦІЯ ДО ПРИБУТКОВОГО КАСОВОГО ОРДЕРУ № Прийняте від <u>Петров В.П.</u>	
ПРИБУТКОВИЙ КАСОВИЙ ОРДЕР					
Номер документа	Дата складання	Кореспондуючий рахунок, субрахунок	Шифр аналітичного обліку	Сума	Шифр цільового призначення
1254	7.09.2010р.	372		75,00	
Підстава <u>повернення підзвітних сум</u> _____ _____ сімдесят п'ять грн. 00 коп. (прописом) «07» вересня 2010 р. М.П. Головний бухгалтер <u>Левенець</u> Касир <u>Стецишин</u>					
Прийняти від <u>Петров В.П.</u> Підстава <u>повернення підзвітних сум</u> _____ сімдесят п'ять грн. 00 коп. (прописом) Додаток звіт про використання коштів Головний бухгалтер <u>Левенець</u> Одержав касир <u>Стецишин</u>					

Рис.1 – Типова форма прибуткового касового ордера (форма №КО-1)

ТОВ «Колібри» (підприємство, організація) Ідентифікаційний код ЄДРПОУ <input type="text"/>		Типова форма №КО-2 ЗАТВЕРДЖЕНА Наказом Міністерства України від 15.02.96р.№15 Код за УКУД <input type="text"/>			
ВИДАТКОВИЙ КАСОВИЙ ОРДЕР					
Номер документа	Дата складання		Кореспондуючий рахунок, субрахунок	Кд аналітичного обліку	Сума
3276	7.09.2010г.		372		450,00
Видати <u>Сидоренко Т.В.</u> Підстава <u>господарська витрати</u> <u>чотириста п'ятдесят грн. 00 коп.</u> (прописом) Додаток <u>Наказ № 654 від 7.09.2010р.</u> Керівник <u>Пирогов С.Ю.</u> Головний бухгалтер <u>Левенець</u> Одержав <u>чотириста п'ятдесят грн. 00 коп.</u> (прописом) 7.09.2010р. Підпис _____ По паспорту МН 767895, виданим Залковским РОУМВД України в Тернопільській обл. (найменування, номер, дата й місце видачі документа, який засвідчує особу одержувача)					

Рис.2 – Типова форма видаткового касового ордера (форма №КО-2)

Проаналізувати порядок заповнення даних документів бухгалтерського обліку.

Завдання 2

Вивчення порядку заповнення документів бухгалтерського обліку на прикладі документального оформлення руху товарно-матеріальних цінностей.

На підприємствах України для обліку руху матеріалів для внутрішньої їх передачі або при відпуску на власні потреби використовується форма №М-11 «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів» (рис.3).

КП "Харківський метрополітен"				Код за УКУД			
підприємство, організація				Номер документа	Дата складання	Код	
Ідентифікаційний код ЄДРНОУ	04805918		виду операції			відправника	одержувача
НАКЛАДНА-ВИМОГА				42	05/02/2010		
НА ВІДПУСК (ВНУТРІШНЄ ПЕРЕМІЩЕННЯ) МАТЕРІАЛІВ							
Відправник <u>Склад АТП</u>				М.В.О. <u>Чала Надія Никонорівна</u>			
Одержувач <u>Адміністрація АТП</u>				М.В.О. <u>Засипкіна Світлана Анатоліївна</u>			
Підстава <u>заявка</u>				Через кого _____			
№ п/п	Матеріальні цінності			Од. вим.	Кількість	Ціна	Сума
	Ном.№	Найменування	Партія				
1	22100069	Бумага А-4 60 500л	04.02.10 № 16	пач	15.000	44.34	665.10
2	22100084	Бумага белая Select Premium класс А, А4 80г/м кв 500л	04.02.10 № 16	пач	5.000	64.50	322.50
Всього:		Дев'ятьсот вісімдесят сім грн. 60 коп.			20.000		987.60
Відпуск дозволив _____							
Здав _____				Прийняв _____			

Рис.3 – Приклад заповнення накладної-вимоги на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (форми №М-11)

Для встановлення взаємозв'язку даних складського та бухгалтерського обліку товарно-матеріальних цінностей призначена Відомість обліку залишків матеріалів на складі (форма №М-14) (рис.4).

Залишки ТМЦ						
На: 28 лютого 2010р.						
Рахунок: _____		201 Сировина й матеріали				
Підрозділ: <u>По всіх підрозділах</u>		М.В.О. _____		<u>Чала Надія Никонорівна</u>		
Ном. група / Об'єкт обліку				Залишок		
Найменування	Ном. №	Од.вим.	Партія	Кіл-ть	Ціна	Сума
Всього				181,00	0,00	401,14
Лом черн. металла	02500001	кг	0,00	50,00	0,83	41,50
			<u>31.12.09 № 102</u>	50,00	0,83	41,50
Мило «Банне» 200г	12600031	шт	0,00	75,00	3,72	279,00
			<u>26.01.10 № 8</u>	75,00	3,72	279,00
Господ мило	12600120	шт	0,00	56,00	1,44	80,64
			<u>12.12.08 № 278</u>	56,00	1,44	80,64
Підпис МВО _____						

Рис.4 – Порядок заповнення відомості обліку залишків матеріалів на складі (форми №М-14)

Необхідно проаналізувати порядок заповнення даних документів бухгалтерського обліку.

Завдання 3

Вивчення порядку проведення інвентаризації на прикладі інвентаризації товарно-матеріальних цінностей.

Підприємства для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність стан і оцінка.

Під час проведення інвентаризації складається так званий інвентаризаційний опис. Товарно-матеріальні цінності зносяться до інвентаризаційного опису (рис.5) за кожним окремим найменуванням із зазначенням номенклатурного номеру, виду, групи, артикулу, сорту і кількості.

Проаналізувати порядок заповнення даного документу бухгалтерського обліку.

Завдання 4

Вивчення порядку заповнення відповідних форм бухгалтерського обліку.

Однією з важливих умов раціональної організації обліку є застосування найбільш ефективної форми бухгалтерського обліку. В Україні підприємства (установи, організації) застосовують такі форми обліку, як: меморіально-ордерну, журнально-ордерну, спрощену та комп'ютеризовану.

Меморіально-ордерна форма характеризується тим, що на кожну господарську операцію (на підставі даних первинних або зведених документів) складаються меморіальний ордер (рис.6).

Меморіальний ордер
за «___» _____ 20__р.

Підстава (посилання на документ чи зміст запису)	У дебет рахунку	У кредит рахунку	Сума, грн.
Платіжна відомість №12 на виплату заробітної плати	661	30	82 000

Рис.6 – Приклад заповнення меморіального ордеру

Журнально-ордерна форма ґрунтується на застосуванні системи накопичувальних і групувальних облікових регістрів (журналів-ордерів) (рис.7).

Додаток №4 до п. 4.20 Методичних рекомендацій з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та ~~резервного виробництва~~

КП "Харківський метрополітен"
підприємство, організація

Ф. № Інв-4с.-г.

**Інвентаризаційний опис № 10
товарно-матеріальних цінностей**

201 Сировина й матеріали

балансовий рахунок, вид товарно-матеріальних цінностей

Розписка

До початку проведення інвентаризації всі прибуткові та видаткові документи на товарно-матеріальні цінності, здані в бухгалтерію, та всі товарно-матеріальні цінності, які надійшли на мою (нашу) відповідальність, оприбутковані, а які вибули - Матеріально-відповідальна (ні) особа (и)

Майстер дільниці

Маяцький Юрій Вікторович

посада

підпис

прізвище, ім'я, по батькові

На підставі наказу (розпорядження) від 30 січня 2009 р. № 20 проведено зняття фактичних залишків цінностей станом на 1 жовтня 2009 р.

Інвентаризацію: почато 1 жовтня 2009 р.

закінчено 1 жовтня 2009 р.

При інвентаризації встановлено наступне:

№ з/п	Товарно-матеріальні цінності		Одиниця виміру		Ціна	Фактична наявність		За даними бухгалтерського	
	Найменування	Ном. №	Код	одиниць		Кількість	Сума	Кількість	Сума
Дільниця з ремонту автомобілів АТП						0,00	0,00	0,00	0,00
1	Двоокис углерода газообразная тех.40л бал./20кг	12400012		бал	120,0000	1,00	120,00	1,00	120,00
2	Кислород газ тех.40 л.бал/6,48 м.куб.	12400007		бал	37,8000	2,00	75,60	2,00	75,60
3	Лампа ЛБ 20	32100053		шт	5,4600	32,00	174,72	32,00	174,72
Разом						35,00	370,32	35,00	370,32

Разом по опису: порядкових номерів

Три

прописом

Загальна кількість одиниць фактично три

прописом

на суму грн. фактично триста сімдесят грн.32коп

прописом

Голова комісії

Головний інженер

посада

Кондратенко П.В.

підпис

прізвище, ім'я, по батькові

Члени комісії

Майстер дільниці

посада

Маяцький Ю.В.

підпис

прізвище, ім'я, по батькові

Старший майстер

посада

Барковський О.А.

підпис

прізвище, ім'я, по батькові

Всі цінності, перелічені в цьому інвентаризаційному опису з №10 по №10 комісією перевірені в натурі в моїй (нашій) присутності і внесені в опис, в зв'язку з чим претензій до інвентаризаційної комісії не маю (не маємо). Цінності, які перелічені в описі, зберігаються на мого (нашого) відповідального зберігання

Матеріально-відповідальна (ні) особа (и)

Маяцький Ю.В.

Рис.5 – Приклад інвентаризаційного опису товарно-матеріальних цінностей

*Журнал-Ордер №__
за кредитом рахунку __*

Дата	Підстава для запису (найменування й № документа)	у дебет рахунків:				Разом за кредитом
		№__	№__	№__	№__	

Рис.7 – Фрагмент журналу-ордеру

Підсумки з журналів-ордерів щомісяця переносять у Головну книгу (рис.8). Головна книга побудована за дебетовою ознакою, відкривається на рік, у неї заносяться залишки по рахунках на 1 січня. Дані її використовуються для складання фінансової звітності.

ГОЛОВНА КНИГА
Рахунок «Каса»

Місяць	Оборот за дебетом:			Разом за дебетом	Оборот за кредитом	Сальдо	
	з кредиту рах. 31 по ж.-о. №2	з кредиту рах. 37 по ж.-о. №7	і т.д.			дебет	кредит
На 01.01.2010р.	–	–	–	–	–	5 000	–
Січень	128	4 500	.....	265 000	262 000	8 000	–
Лютий							–
....							–
Разом							–

рах.31 – «Рахунки в банках», рах.37 – «Розрахунки з підзвітними особами»

Рис.8 – Фрагмент Головної книги

Проаналізувати призначення, принципові відмінності та порядок заповнення перелічених форм бухгалтерського обліку.

Завдання 5 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 5.1

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив.

Первинні документи представляють собою:

- а) документи, що засвідчують особу, подію, право, освіту, виробничий стаж і т.ін.;
- б) письмові свідоцтва, що фіксують і підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження й дозволи уповноваженої особи на їх проведення;
- в) спосіб суцільного й безперервного відображення господарських операцій за допомогою бухгалтерських документів;
- г) документи, що обслуговують грошовий обіг.

Тест-завдання 5.2

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 2,3,4,5,6	якщо правильне тільки 1,2,4,5,7	якщо правильне тільки 1,3,5,6,7	якщо правильне тільки 1,2,4,5,6	якщо усе правильне

До бланків суворої звітності відносяться:

1. Документи, що обслуговують грошовий обіг.
2. Документи, що засвідчують особу, подію і т.ін.
3. Форми фінансової звітності підприємств.
4. Проїзні документи (квитки на поїзд у залізничному, морському, річковому й повітряному транспорті; документи на перевезення вантажів).
5. Знаки поштової оплати (поштові марки, конверти з марками).
6. Книги бібліотечного фонду підприємства.
7. Документи, що засвідчують право, освіту, виробничий стаж.

Тест-завдання 5.3

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив.

Облікові реєстри – це:

- а) спеціальні форми документів у вигляді відомостей, ордерів, книг, журналів, призначені для систематизації, групування та накопичення даних первинних документів;
- б) проїзні документи (квитки на поїзд у залізничному, морському, річковому й повітряному транспорті; документи на перевезення вантажів);
- в) знаки поштової оплати (поштові марки, конверти з марками);
- г) зв'язок рахунків, який виникає в результаті відображення на них господарських операцій подвійним записом.

Питання для самоперевірки знань

1. Обґрунтувати, в чому полягає значення документів в бухгалтерському обліку та управлінні діяльністю підприємства.
2. Перелічити вимоги до змісту та оформлення документів. Які реквізити документів є обов'язковими.
3. Пояснити мету використання підприємствами бланків суворої звітності.
4. Визначити, що розуміють під документообігом. В чому полягає порядок його організації.
5. Навести визначення облікових реєстрів та охарактеризувати реєстри синтетичного, аналітичного обліку та комбіновані реєстри.
6. Охарактеризувати сутність та види інвентаризації.
7. Розкрити основні аспекти техніки облікової реєстрації.
8. Назвати найбільш поширені сучасні форми бухгалтерського обліку.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3; 7; 24-27; 32; 38; 42; додаткові: 3; 5; 8; 12-13.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6 ДО ТЕМИ №6 «ОБЛІК НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ»

Мета заняття – вивчення порядку обліку основних засобів підприємства. Дослідження особливостей нарахування амортизації основних засобів та порядку документування операцій з ними.

Завдання:

1) Проаналізувати нормативне регулювання, визнання та види оцінки необоротних активів.

2) Здійснити аналіз існуючої практики обліку, амортизації основних засобів та документального оформлення операцій з ними.

Порядок виконання:

- вивчити групи необоротних активів підприємства згідно із класифікацією П(С)БО №7 «Основні засоби»;
- проаналізувати визначення термінів «основні засоби», «група основних засобів» та «об'єкт основних засобів»;
- дослідити класифікаційні ознаки групування основних засобів;
- проаналізувати групування основних засобів підприємства згідно із вимогами Податкового Кодексу України;
- ознайомитися із основними аспектами синтетичного та аналітичного обліку основних засобів;
- дослідити характерні риси механізму нарахування амортизації основних засобів.

Завдання 1

Відомо, що підприємство «Елім» придбало офісні меблі вартістю 4 800 грн. (у т. ч. ПДВ). Крім того, були сплачені витрати з доставки меблів у сумі 360 грн. (у т.ч. ПДВ) і витрати на складання та встановлення меблів у сумі 250 грн.

Використовуючи вищенаведені дані, відобразити господарські операції із придбання основних засобів за грошові кошти на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2

Підприємство безоплатно отримало верстат, справедлива вартість якого на дату отримання становила 3 000 грн. Витрати підприємства на транспортування та монтаж отриманого верстата склали 400 грн. (без ПДВ).

Необхідно відобразити господарські операції із безоплатного отримання основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку. Зосередити увагу на порядку визначення первісної вартості таким чином отриманих основних засобів.

Завдання 3

При створенні підприємства «Конт» одним із засновників як внесок до статутного фонду (за узгодженням усіх засновників) була внесена виробнича лінія справедливою вартістю 11 000 грн., витрати на доставку і монтаж якої склали 1 200 грн. (у т.ч. ПДВ).

Необхідно проаналізувати порядок оцінки отриманих основних засобів, якості внеску до статутного фонду. Відобразити господарські операції з основними засобами на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 4

Підприємство «Аква» придбало виробничого устаткування початковою вартістю 330 000 грн. Загальний розрахунковий обсяг виробництва визначений підприємством у розмірі 1 600 000 од. Ліквідаційна вартість устаткування після його експлуатації за попередньою оцінкою може скласти 10 000 грн. Очікуваний термін корисного використання складає 4 роки.

Розглянути на даному прикладі порядок застосування різних методів нарахування амортизації.

Завдання 5

Маємо наступну інформацію про вантажний автомобіль автотранспортного підприємства «АТП-7755». Відомо, що за даними бухгалтерського обліку підприємства: первісна вартість даного автомобіля – 10 000 грн.; очікуваний строк служби – 5 років. Ліквідаційна вартість автомобіля (у вигляді матеріалів) – 1000 грн.

Необхідно проаналізувати порядок застосування різних методів нарахування амортизації для даного вантажного автомобіля.

Завдання 6

На балансі підприємства «Рона» знаходиться верстат первісною вартістю 17 300 грн., накопичений знос 5 600 грн. Підприємство прийняло рішення продати даний верстат за грошові кошти. Договірна вартість – 18 000 грн. Перша подія – відвантаження основних засобів.

Необхідно проаналізувати порядок оцінки вибуття основних засобів та відобразити відповідні бухгалтерські проведення.

Завдання 7

На балансі підприємства «Мірав» знаходиться об'єкт основних засобів, у відношенні якого підприємство прийняло рішення про уцінку. Переоцінка об'єкту здійснюється уперше. Відомо, що: первісна вартість об'єкту основних засобів – 10 000 грн.; сума зносу об'єкту основних засобів – 2 000 грн.; справедлива вартість об'єкту основних засобів за даними здійсненої переоцінки – 6 000 грн.

Обґрунтуйте порядок розрахунку суми переоцінки (уцінки), результати її проведення та послідовність відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 8 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 8.1

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Основні засоби – це матеріальні активи:

- а) які підприємство утримує з метою тільки їх продажу або здійснення фінансових операцій;
- б) очікуваний строк використання яких менше одного року;
- в) очікуваний строк використання яких менше двох років;
- г) які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва (постачання товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій);
- д) очікуваний строк використання яких більш одного року.

Тест-завдання 8.2

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ основні фонди функціонують у сфері матеріального виробництва та переносять свою _____ на продукцію, що виготовляється, частинами, поступово піддаючись зносу. До _____ основних фондів відносяться будинки й споруди, такі як житлові будинки, дитячі й спортивні заклади, що функціонують з метою задоволення культурно-побутових потреб персоналу підприємства».

Тест-завдання 8.3

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Видами оцінки основних фондів підприємства виступають: _____ оцінка, що визначається в момент введення основних фондів у експлуатацію, і включає витрати на придбання, транспортування та монтаж. _____ оцінка застосовується

при визначенні вартості об'єкта основних фондів у сучасних умовах, і розраховується за допомогою індексування (з використанням індексу інфляції). _____ оцінка здійснюється з метою визначення розміру коштів, які підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) об'єкта основних фондів після закінчення терміну його корисного використання. _____ оцінка – відображає реальну вартість об'єкта основних фондів на даний момент часу та на даному ринку».

Тест-завдання 8.4

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 2, 4, 6	якщо правильне тільки 1, 3, 4, 5	якщо правильне тільки 1, 3, 5, 6	якщо правильне тільки 2, 4, 5, 6	якщо усе правильне

До методів нарахування амортизації основних фондів відносяться:

1. Кумулятивний метод.
2. Метод групування.
3. Метод прискореного зниження залишкової вартості.
4. Строковий метод та метод завищення.
5. Виробничий метод
6. Прямолінійний метод та метод зниження залишкової вартості.

Питання для самоперевірки знань

1. Обґрунтувати порядок класифікації необоротних активів. Сформулювати сутність категорії «основні засоби».
2. Розкрити порядок групування основних засобів. Дати характеристику кожній з класифікаційних груп основних засобів.
3. Методи оцінки основних засобів: пояснити особливості застосування в залежності від типу операцій з основними засобами.
4. Охарактеризувати порядок будови рахунку 10 «Основні засоби». Навести приклади типових бухгалтерських проведення з обліку основних засобів.
5. Перелічити типові форми документів, що використовуються для документального оформлення операцій з основними засобами
6. Амортизація і знос основних засобів: пояснити відмінність між двома термінами. Розкрити сутність методів нарахування амортизації основних засобів.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 1; 2-3; 7-8; 12; 21-22; 25; 29; 33; 39; 42-43; 44-45; додаткові: 4; 8; 12.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7 ДО ТЕМИ №7 «ОБЛІК ЗАПАСІВ»

Мета заняття – дослідження загальної характеристики та методів оцінки руху запасів підприємства. Вивчення документального оформлення операцій з руху запасів, а також їх синтетичного обліку.

Завдання:

- 1) Проаналізувати організаційні засади та методику обліку запасів.
- 2) Визначити принципові аспекти методів оцінки руху запасів.

Порядок виконання:

- вивчити основи нормативного регулювання порядку обліку виробничих запасів підприємства;
- проаналізувати сутність терміну «запаси» та його складу у бухгалтерському обліку
- дослідити методи оцінки запасів (при надходженні; при вибутті та на дату балансу);
- вивчити основні первинні документи з обліку руху запасів на підприємствах;
- розглянути порядок синтетичного обліку виробничих запасів;
- з'ясувати методичні аспекти обліку товарів.

Завдання 1

Відомі наступні вихідні дані про рух товару «А» підприємства «Еніо» за місяць (табл. 4).

Таблиця 4 – Дані про рух товару «А» підприємства

Дата	Показник	Кількість одиниць	Ціна за одиницю, грн.
01.03.2010р.	залишок на початок місяця	15	10
14.03.2010р.	придбано	15	12
17.03.2010р.	продано	10	20
24.03.2010р.	придбано	17	13
29.03.2010р.	продано	12	20

Використовуючи існуючі методи оцінки вибуття запасів визначити собівартість товару «А».

Завдання 2

Маємо наступну інформацію про обсяги запасів підприємства «Геліос» (табл. 5).

Таблиця 5 – Інформація про обсяги запасів підприємства

Обсяги запасів	Кількість одиниць, шт.	Ціна за одиницю, грн	Вартість, грн.
Залишок на 01.01.2010р.	300	30,0	9 000,0
Придбано: 10.01.2010р.	100	31,00	3100,00
15.01.2010р.	200	35,0	7 000,00
20.01.2010р.	400	38,0	15 200,0
Усього придбано	700	–	25 300,0
Реалізовано 12.01.2010р.	200	–	–
25.01.2010р.	500	–	–
Залишок на 01.02.2010р.	300	–	–

Проаналізувати зміни собівартості реалізації за таких методів оцінки вибуття запасів, як середньозваженої собівартості та ФІФО.

Завдання 3

На балансі підприємства «Пава» мається товар «А», первісна вартість якого 15 000 грн., та товар «В», первісна вартість якого 2 000 грн. Наприкінці року керівництвом підприємства прийнято рішення про переоцінку цих товарів.

Виходячи з умов завдання розрахувати підсумковий результат переоцінки товарів «А» та «В», а також здійснити відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Обґрунтувати послідовність вирішення.

Завдання 4

На складі підприємства «Авант» виявлено нестача товару внаслідок факту розкрадання. За результатами інвентаризації встановлено, що викрадено товару на суму 6 000 грн. (у т.ч. ПДВ 1 000 грн.)

Відобразити в бухгалтерському обліку суму збитку від розкрадання товару. Обґрунтувати послідовність етапів рішення завдання.

Завдання 5 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 5.1

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

Група «А»:	Група «Б»:
а) активи, які утримуються для подальшого продажу в умовах звичайної господарської діяльності, а також перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; б) активи, які є продуктом матеріального виробництва, повністю завершені обробкою (переробкою, комплектацією) і які перебувають у стадії повної готовності до реалізації; в) активи, які утримуються для споживання під час виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг), а також управління підприємством.	1) Представляють собою запаси; 2) Не характеризують термін «запаси».

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 5.2

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 3, 5	якщо правильне тільки 1, 2, 4	якщо правильне тільки 3, 5, 6	якщо правильне тільки 2, 4, 6	якщо усе правильне

Готова продукція – це запаси, які:

- Є продуктом матеріального виробництва.
- Здатні давати сільськогосподарську продукцію й/або додаткові біологічні активи, які приносять економічні вигоди протягом періоду, який не перевищує 12 місяців.
- Повністю завершені обробкою (переробкою, комплектацією).
- У виробництві не споживаються, але використовуються під час виробництва або переробки основних матеріалів для досягнення певної виробничої мети.
- Перебувають у стадії повної готовності до реалізації.

Питання для самоперевірки знань

- Визначити сутність, порядок класифікації запасів підприємства.
- Дати характеристику методам оцінки запасів. Які саме відмінності та специфічні риси методів оцінки вибуття запасів можна назвати.
- Проаналізувати порядок документального оформлення руху запасів.
- Розкрити порядок синтетичного і аналітичного обліку виробничих запасів.
- Перелічити основні риси обліку товарів.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3; 7; 13; 24-25; 28; 31; 37-39; 42; додаткові: 4-6; 8.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8 ДО ТЕМИ №8 «ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ І ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ»

Мета заняття – ознайомлення із порядком обліку та документального оформлення руху грошових коштів. Вивчення змісту класифікаційних груп та механізму обліку дебіторської заборгованості підприємства.

Завдання:

- 1) Проаналізувати основні вимоги до побудови обліку грошових коштів.
- 2) Дослідити порядок відображення операцій з видами дебіторської заборгованості підприємства на рахунках бухгалтерського обліку.

Порядок виконання:

- вивчити визначення термінів «касові операції», «ліміт залишку готівки в касі»;
- проаналізувати основні вимоги до організації розрахунків готівкою;
- з'ясувати принципові аспекти документального оформлення касових операцій;
- визначити характерні риси порядку обліку грошових коштів підприємства;
- дослідити організаційні засади обліку операцій на поточному рахунку підприємства та інших банківських рахунках;
- розглянути види розрахункових документів, якими супроводжуються банківські операції;
- проаналізувати приклади бухгалтерських проведення за рахунком 31 «Рахунки в банках»;
- сфокусувати увагу на визначенні, класифікації та особливостях обліку дебіторської заборгованості;
- з'ясувати, яким чином використовується метод створення резерву сумнівних боргів для обліку безнадійної заборгованості, пов'язаної з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Завдання 1

Підприємством було реалізовано товарів на 6 000 грн. на умовах комерційного (товарного) кредиту. Від покупця було отримано вексель

номінальною вартістю 6 000 грн. за ставкою 20% (16,67% + 3,33% ПДВ) на рік (із щомісячним нарахуванням) і строком на 90 днів.

Розрахувати суму відсотка за таким векселем, а також відобразити послідовність відображення векселя до моменту погашення в бухгалтерському обліку підприємства.

Завдання 2

Підприємство «Нетів» орендує приміщення для офісу. Згідно з договором орендна плата за місяць становить 1 200 грн. (у тому числі ПДВ – 200 грн.). 01.06.2010р. авансом була сплачена орендна плата за 3 місяці.

Проаналізувати, яким чином підприємство «Нетів» буде відображати у бухгалтерському обліку такий особливий вид дебіторської заборгованості як витрати майбутніх періодів.

Завдання 3

На кінець 2009р. підприємством «Темп» були розраховані коефіцієнти сумнівності по групах непогашення і було створено резерв у розмірі 5 000 тис. грн.

Протягом року було списано безнадійних боргів на суму 4 500 тис. грн

Станом на 31.12.2010р. підприємством «Темп» має поточну дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги у сумі 41 100 тис. грн.

Необхідно розрахувати суму резерву сумнівних боргів на 31.12.2010р. на основі класифікації дебіторської заборгованості, а також відобразити у бухгалтерському обліку формування резерву сумнівних боргів.

Завдання 4 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 4.1

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ – це приміщення або місце здійснення розрахунків готівкою, а також приймання, видачі, зберігання наявних коштів, інших цінностей і касових документів».

Тест-завдання 4.2

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Характеристика рахунку 30 «Каса»:

- а) облік операцій у валюті в перерахуванні на національну валюту ведеться по кожному вид валюти окремо;
- б) має субрахунки: 301 «Каса в національній валюті та 302 «Каса в іноземній валюті»;
- в) має субрахунки: 501 «Каса в національній валюті та 502 «Каса в іноземній валюті»;
- г) надходження коштів у касу підприємства відображається за дебетом даного рахунку, а видача грошової готівки з каси підприємства відображається за кредитом даного рахунку;
- д) використовується для узагальнення інформації про наявність і рух коштів у касі;
- є) надходження коштів у касу підприємства відображається за кредитом даного рахунку, а видача грошової готівки з каси підприємства відображається за дебетом даного рахунку.

Тест-завдання 4.3

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату».

Тест-завдання 4.4

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості фізичних і юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена після 12 місяців з дати балансу».

Тест-завдання 4.5

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив.

Сумнівна дебіторська заборгованість – це:

- а) сума дебіторської заборгованості фізичних і юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена після 12 місяців з дати балансу;
- б) різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах;
- в) дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги щодо якої існує непевність її погашення боржником;
- г) сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу, або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Тест-завдання 4.6

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якої пройшов строк позовної давнини, називається _____ дебіторською заборгованістю».

Питання для самоперевірки знань

1. В чому полягає порядок обліку касових операцій.
2. Охарактеризувати особливості будови рахунку 30 «Каса», як основного джерела узагальнення інформації про наявність і рух коштів у касі підприємства.
3. Сформулювати основні етапи документального оформлення касових операцій.
4. Розкрити питання обліку інших коштів, та порядку обліку грошових документів й коштів в дорозі на рахунку 33 «Інші кошти».
5. Визначити організацію обліку коштів на рахунках у банках. В чому полягають організаційні засади відкриття банками рахунків підприємств.
6. Розкрити методичні засади обліку дебіторської заборгованості. Яким чином визначається чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості. Сформулювати поняття резерву сумнівних боргів.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3; 7; 9; 14; 25; 31; 34; 37; 39-40; 42; додаткові: 5-8; 11-13.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9 ДО ТЕМИ №9 «ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ»

Мета заняття – вивчення особливостей обліку фінансових інвестицій. Дослідження специфічних аспектів здійснення оцінки фінансових інвестицій.

Завдання:

- 1) З'ясувати сутність та класифікаційні види фінансових інвестицій.
- 2) Сфокусувати увагу на порядку обліку та оцінки фінансових інвестицій.

Порядок виконання:

- ознайомитися із визначенням терміну «фінансові інвестиції»;
- сфокусувати увагу на основних класифікаційних видах фінансових інвестицій. З'ясувати різницю між довгостроковими та поточними інвестиціями;
- вивчити основні положення первісної оцінки фінансових інвестицій;
- ознайомитися із порядком обліку фінансових інвестицій;
- з'ясувати порядок розкриття інформації про фінансові інвестиції у регістрах бухгалтерського обліку та формах фінансової звітності.

Завдання 1

10.03.2010р. підприємство «Неон» з метою придбання 1 000 акцій підприємства «Темп» передало на умовах обміну 1 000 акцій власної емісії, номінал яких – 1,50 грн. за 1 шт., ринкова вартість – 1,70 грн.

17.03.2010р. з метою придбання 100 облігацій підприємства «Кліп» номіналом 100 грн. з 10% річних підприємство «Неон» передало товари; балансова вартість – 8 000 грн., справедлива вартість – 12 000 грн.

24.03.2010р. підприємство «Неон» придбало за грошові кошти цінні папери підприємства «Рант»: акції – 200 шт. номіналом 10 грн. (ринкова вартість – 15 грн. за одиницю); облігації – 100 шт. номіналом 100 грн. (ринкова вартість – 97 грн. за одиницю).

Виходячи з даних проаналізувати порядок обліку придбання та реалізації поточних фінансових інвестицій.

Завдання 2

Підприємство «Стрім» 02.01.2010р. придбало пакет акцій підприємства «Формат» (60%) за 1 200 000 грн. Протягом року підприємство «Формат» отримало 600 000 грн. чистого прибутку та виплатило 100 000 грн. дивідендів. Збільшення додаткового капіталу дочірнього підприємства за рік – 25 000 грн.

Необхідно відобразити в обліку порядок зміни балансової вартості фінансової інвестиції у зв'язку із збільшенням додаткового капіталу у об'єкта інвестування (за методом участі в капіталі).

Завдання 3

Підприємство «Еліна» придбаває на вторинному ринку контрольний пакет акцій підприємства «Тенорім», унаслідок чого стає його материнським підприємством (контрольним учасником). Сума контрольного пакета – 300 000 грн., що становить 60-відсоткову частку в капіталі дочірнього підприємства. Витрати, пов'язані з придбанням пакета, становили 8 000 грн.

За минулий після придбання акцій період прибуток дочірнього підприємства становив 100 000 грн. Крім того, його додатковий капітал за рахунок переоцінки основних засобів за період зріс на 11 667 грн., що на частку 60% становитиме 7 000 грн.

З отриманого прибутку дочірньому підприємству на виплату дивідендів за привілейованими акціями (які не належать материнській) має бути виділено 12 000 грн.

Частка материнського підприємства в прибутку становила: $(100,0 - 12,0) \times 60 \% = 52,8$ тис. грн.

Частка материнського підприємства в дивідендах становила 3 500 грн.

Необхідно визначити балансову вартість фінансових інвестицій у дочірнє підприємство на дату закінчення звітного періоду, а також відобразити облік інвестицій за методом участі в капіталі.

Питання для самоперевірки знань

1. Фінансові інвестиції: сутність та порядок класифікації.
2. Перелічити варіанти придбання фінансових інвестицій. Яким чином дані варіанти впливають на собівартість фінансової інвестиції.
3. Навести приклади бухгалтерських проведення з обліку операцій придбання фінансових інвестицій.
4. Назвати принципові відмінності між методами оцінки фінансових інвестицій на дату балансу.
5. Пояснити механізм розкриття інформації про фінансові інвестиції у регістрах бухгалтерського обліку.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3; 7-8; 16; 24-25; 37; 40; 42; додаткові: 5; 7-8; 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10 ДО ТЕМИ №10

«ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ»

Мета заняття – дослідження існуючого порядку обліку власного капіталу та його складових.

Завдання:

1) Визначити тотожні та відмінні риси порядку бухгалтерського обліку складових елементів власного капіталу підприємства.

2) З'ясувати порядок розкриття інформації про капітал у регістрах бухгалтерського обліку та фінансовій звітності .

Порядок виконання:

- дослідити критерії визнання власного капіталу підприємства;
- ознайомитися із класифікаційними видами власного капіталу;
- вивчити послідовність дій із оцінки власного капіталу;
- з'ясувати механізм відображення операцій з капіталом у бухгалтерському обліку;
- визначити порядок облік нерозподіленого прибутку (непокритих збитків) та цільового фінансування.

Завдання 1

Маємо наступні дані про фінансові результати діяльності ЗАТ «Світ» та використання його прибутку за період три роки з початку свого утворення (табл. 6).

Таблиця 6 – Інформація про фінансові результати діяльності підприємства та використання його прибутку

Рік	Фінансовий результат	Вилучення з прибутку:	
		відрахування у резервний капітал	сплата дивідендів
1-й рік	збиток 30 000 грн.	0	0
2-й рік	прибуток 50 000 грн.	5 000 грн.	0
3-й рік	прибуток 100 000 грн.	0	40 000 грн.

Визначити розмір такого елемента власного капіталу, як нерозподілений прибуток за результатами діяльності ЗАТ «Світ» за 3 роки.

Завдання 2

Відома наступна інформація про операції з власним капіталом підприємства ВАТ «Обрій». Статутом ВАТ «Обрій» передбачено, що відрахування до резервного капіталу здійснюються щорічно в сумі 5% від чистого прибутку до досягнення загальної суми 25% від статутного капіталу.

Статутний капітал ВАТ «Обрій» становить 60 тис. грн. Прибуток у перший рік діяльності становив 400 тис. грн.

Необхідно розрахувати обсяг резервного капіталу ВАТ «Обрій».

Завдання 3

Справедлива вартість безоплатно одержаних необоротних активів (наприклад, благодійних внесків, отриманих необоротних активів тощо) становить 4 000 грн.

Пояснити, яким чином дана операція з безоплатного одержання необоротних активів в бухгалтерському обліку буде відображається. З'ясувати особливості нарахування амортизації по безоплатно одержаних активах.

Завдання 4 – *Дати відповідь на наступне тест-завдання*

Тест-завдання 4.1

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Елементами власного капіталу, які розкриваються у Звіті про власний капітал та у Балансі, виступають:

- а) акціонерний капітал та емісійний капітал;
- б) статутний капітал, пайовий капітал, додатковий вкладений капітал;
- в) надзвичайний капітал;
- г) інший додатковий капітал;
- д) резервний капітал, нерозподілений прибуток, неоплачений капітал та вилучений капітал.

Питання для самоперевірки знань

1. Сформулювати відомі підходи до визначення власного капіталу.
2. Окреслити основні моменти порядку класифікації власного капіталу.
3. В чому полягає суть правил оцінки елементів капіталу.
4. Проаналізувати порядок відображення у бухгалтерському обліку операцій з капіталом.
5. Розкрити засади обліку нерозподіленого прибутку (непокритих збитків).
6. Навести характеристику обліку цільового фінансування.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 2; 3; 7-8; 11; 19; 21; 25; 31; 35; 39-40; 41; 42; додаткові: 5; 7; 11-12.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11 ДО ТЕМИ №11 «ОБЛІК ЗОБОВ'ЯЗАНЬ»

Мета заняття – дослідження сутності, порядку визнання та класифікації зобов'язань. Набуття навичок здійснення оцінки поточних та довгострокових зобов'язань.

Завдання:

- 1) Навести особливості визнання та класифікації зобов'язань.
- 2) Вивчити особливості оцінки та відображення у бухгалтерському обліку поточних та довгострокових зобов'язань.

Порядок виконання:

- визначити сутність категорії «зобов'язання»;
- проаналізувати умови визнання зобов'язань;
- вивчити рахунки, передбачені для накопичення інформації про зобов'язання підприємства;
- з'ясувати порядок відображення у бухгалтерських проведеннях зобов'язань;
- вивчити основні нормативні документи, що регламентують оцінку поточних зобов'язань;
- вивчити послідовність відображення в обліку кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги);
- з'ясувати особливості порядку обліку довгострокових зобов'язань.

Завдання 1

Відома наступна інформація про операції з короткостроковими векселями.

02.01.2010р. підприємство «Антей» придбало у підприємства «Велес» товари на загальну суму 24 000 грн. Підприємство «Велес» 01.02.2010р. погодилося прийняти від підприємства «Антей» простий вексель на суму 24000 грн. під 48% річних з терміном погашення 31.05.2010р.

Необхідно проаналізувати порядок обліку короткострокових відсоткових векселів. Здійснити відповідні записи на рахунках бухгалтерського обліку, а саме, відобразити кореспонденцію рахунків з обліку цих операцій для підприємства «Антей».

Завдання 2

Маємо такі дані: на початку 2009р. підприємство «Декс» отримало відстрочку по сплаті податку на додану вартість на 2 роки. При цьому 600000 грн. податку підлягає сплаті у грудні 2010р., а 400 000 грн. податку підлягає сплаті у січні 2011р.

Визначити, яким чином здійснюється переведення частини довгострокового боргу до поточних зобов'язань. Навести бухгалтерські записи на момент отримання відстрочки та на дату складання фінансової звітності підприємства «Декс» за 2009 рік.

Завдання 3

Станом на 01.01.10р. на балансі підприємства «Вант» відображено довгостроковий кредит банку у сумі 500 000 грн. Позику було отримано 01.11.08р. строком на 3 роки. Строк виконання зобов'язання за даною угодою – 31.10.11р.

Виходячи з вищенаведеної інформації, відобразити порядок переведення частини довгострокового боргу до поточних зобов'язань під час складання балансу підприємства за 2010р.

Завдання 4

Підприємство «Метро» надає один вид послуг із 3-місячним терміном гарантії. На основі вивчення відповідної інформації встановлено, що витрати на гарантійне обслуговування складають приблизно 6% загальної вартості наданих послуг. У квітні 2010р. дохід від реалізації послуг склав 120 000 грн. Протягом квітня фактичні витрати, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань, склали 1 400 грн.

Необхідно дослідити порядок відображення у бухгалтерському обліку забезпечення гарантійних зобов'язань. Розрахувати суму витрат для створення забезпечення гарантійних зобов'язань.

Питання для самоперевірки знань

1. Сформулювати визначення терміну «зобов'язання». В чому полягає порядок визнання та порядок групування на відповідні класифікаційні групи.
2. Розкрити зміст такого окремого виду зобов'язань як доходи майбутніх періодів.
3. Перелічити, рахунки яких класів передбачені для накопичення інформації про зобов'язання підприємства.
4. Оцінка поточних зобов'язань: порядок регламентування та приклади.
5. Яким чином здійснюється відображення в обліку кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги).
6. Охарактеризувати механізм обліку непередбачених зобов'язань.
7. Навести особливості порядку обліку довгострокових зобов'язань.
8. Розкрити зміст класифікації банківських кредитів.
9. Пояснити порядок відображення у бухгалтерському обліку операцій з довгостроковими позиками.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 3; 7-8; 15; 25; 31; 33; 37-39; 41-42; додаткові: 5-8; 11-12.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12 ДО ТЕМИ №12 «ОБЛІК ПРАЦІ, ЇЇ ОПЛАТИ ТА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ»

Мета заняття – аналіз змісту терміну «заробітна плата», її видів та форм. Вивчення організаційних аспектів синтетичного обліку праці та порядок обліку витрат на оплату праці.

Завдання:

- 1) Дослідити соціальне призначення заробітної плати. Визначити її види;
- 2) Сфокусувати увагу на відмінностях та порядку визначення розміру нарахувань та утримань із заробітної плати;
- 3) Відстежити механізм синтетичного обліку праці та порядок обліку витрат на оплату праці.

Порядок виконання:

- дослідити зміст поняття «заробітна плата»;
- вивчити види заробітної плати;
- проаналізувати перелік нарахувань та утримань із заробітної плати. З'ясувати відмінність між ними;
- дослідити характерні риси обов'язкових та здійснюваних з ініціативи підприємства утримань із заробітної плати;
- вивчити механізм обліку операцій із заробітною платою;
- дослідити перелік первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку з обліку операцій із заробітною платою.

Завдання 1 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 1.1

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

<u>Група «А»:</u>	<u>Група «Б»:</u>
а) винагорода, обчислена у не грошовому вираженні, яку не за трудовим договором власник виплачує працівникові за виконану ним роботу;	1) Представляє собою заробітну плату;
б) винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.	2) Не є заробітною платою.

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 1.2

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Фонд оплати праці складається з фонду _____ заробітної плати, фонду _____ заробітної плати та інших заохочувальних і компенсаційних виплат».

Тест-завдання 1.3

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Основна заробітна плата – це:

- а) винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці;
- б) винагорода за виконану роботу, яка встановлюється самостійно кожним підприємством у вигляді натуральних виплат;
- в) заохочувальні і компенсаційні виплати персоналу підприємства;
- г) інші виплати при звільненні, по закінченню трудової діяльності працівникам;
- д) винагорода, яка встановлюється у вигляді тарифних ставок і окладів.

Тест-завдання 1.4

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Додаткова заробітна плата – представляє собою:

- а) винагороду за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норм часу, посадових обов'язків тощо);
- б) винагороду за працю понад установлені норми, за трудові успіхи, а також за особливі умови праці;
- в) винагороду, що встановлюється у вигляді тарифних ставок і окладів;
- г) включає в себе доплати, надбавки, гарантійні й компенсаційні виплати; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій;
- д) винагороду, що включає в себе інші виплати при звільненні, по закінченню трудової діяльності працівникам.

Тест-завдання 1.5

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Сутність інших заохочувальних й компенсаційних виплат:

- а) це винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи, а також за особливі умови праці;
- б) це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці;

- в) представляють собою виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії по спеціальних системах і положенням, компенсаційні й інші грошові й матеріальні виплати;
- г) встановлюються підприємством самостійно, виходячи з виробничих задач та фінансових можливостей;
- д) встановлюються у вигляді тарифних ставок і окладів.

Тест-завдання 1.6

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ плата являє собою законодавчо встановлений розмір заробітної плати, нижче якого не може вироблятися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт)».

Тест-завдання 1.7

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Суми, які підприємство розраховує виходячи із суми витрат на оплату праці й самостійно перераховує в соціальні фонди носять назву _____ на заробітну плату. Відрахування, які утримуються підприємствами із заробітної плати кожного працівника й перераховуються в бюджет і соціальні фонди, називаються _____ із заробітної плати».

Питання для самоперевірки знань

1. Дати визначення термінам «заробітна плата», «мінімальна заробітна плата», «система оплати праці» та «тарифна система оплати праці».
2. Перелічити види нарахувань та утримань із заробітної плати.
3. Навести рахунки бухгалтерського обліку, що призначені для відображення нарахувань та утримань із заробітної плати.
4. Перелічити первинні документи та регістри бухгалтерського обліку з обліку операцій із заробітною платою.
5. Окреслити особливості синтетичного обліку праці та його оплати на підприємствах.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 1; 3-7; 14-15; 20; 25; 31-33; 37-39; 42; 44-45; додаткові: 3; 6-8; 12-13.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13 ДО ТЕМИ №13 «ОБЛІК ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Мета заняття – висвітлення організаційних аспектів та принципів визнання, класифікації та обліку витрат діяльності.

Завдання:

- 1) Визначити різницю між категоріями «витрати» та «затрати».
- 2) Дослідити порядок визнання та обліку класифікаційних груп витрат.

Порядок виконання:

- вивчити зміст категорій «витрати» та «затрати»;
- дослідити умови визнання витрат;
- ознайомитися із класифікаційними ознаками групування витрат діяльності підприємства;
- вивчити порядок класифікації витрат за економічними елементами;
- розглянути рахунки бухгалтерського обліку, призначені для відображення елементів витрат;
- з'ясувати необхідність застосування групування витрат за статтями калькуляції;
- розкрити механізм розподілу змінних та постійних загальновиробничих витрат;
- вивчити порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку розподілу загальновиробничих витрат;
- сфокусувати увагу на витратах від інвестиційної, фінансової діяльності.

Завдання 1

Допоміжний підрозділ підприємства «Стальконструкція» – електроцех виробляє електроенергію, яка використовується як у виробничому процесі, так і для невиробничих цілей. У грудні 2010 року витрати цього підрозділу на виробництво електроенергії становили 15 600 грн. Відповідно до показників вимірювальних приладів електроенергія була спожита у такій пропорції: 70% – виробництвом, 20% – на адміністративні цілі, 10% – відділом збуту.

Проаналізувати порядок відображення витрат допоміжних виробництв в бухгалтерському обліку.

Завдання 2

Розподілити наведені нижче витрати багатопродуктового підприємства за звітний період за зазначеними класифікаційними групами. Розподіляючи витрати, зважати на те, що до виробничих належать витрати в межах виробничих підрозділів

(цехів). Решта витрат вважаються невиробничими (адміністративними і на збут продукції).

<u>Група «А»:</u>	<u>Група «Б»:</u>
а) основні матеріали;	1) Відносяться до виробничих витрат;
б) допоміжні матеріали (для виготовлення продукції: фарби, лаки, кріпильні вироби);	2) Відносяться до невиробничих витрат;
в) допоміжні матеріали (для обслуговування устаткування (мастило, охолоджувальні речовини);	3) Відносяться до прямих витрат;
г) технологічний інструмент;	4) Відносяться до непрямих витрат;
д) електроенергія технологічного призначення ;	5) Відносяться до змінних витрат;
е) електроенергія на освітлення;	6) Відносяться до постійних витрат.
ж) зарплата виробничих робітників на відрядних роботах;	
з) зарплата виробничих робітників на почасовій оплаті;	
і) зарплата управлінського та обслуговуючого персоналу цехів;	
ї) зарплата спеціалістів заводууправління;	
к) амортизація устаткування і будівель цехів;	
л) амортизація загальнозаводських приміщень;	
м) реклама;	
н) комісійні виплати, пов'язані з реалізацією продукції, % від обсягу продажу.	

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Завдання 3

Маємо наступні дані про інвестиційну діяльність підприємства.

Підприємство «Вемма» має долю у капіталі асоційованого підприємства «Рама» – 35%, а дочірнього підприємства «Успіх» – 55%. Сума отриманого підприємством за звітний період збитку від інвестиційної діяльності склала: підприємство «Рама» – 40 000 грн., підприємство «Успіх» – 500 000 грн.

Необхідно розрахувати обсяг втрат підприємства «Вемма» від участі в капіталі інших підприємств. Проаналізувати існуючий порядок обліку втрат від зменшення вартості інвестицій (облік яких здійснюється за методом участі в капіталі), що виникли в процесі інвестиційної діяльності.

Питання для самоперевірки знань

1. Пояснити, в чому полягає тотожність або відмінність категорій «витрати» та «затрати».
2. Перелічити існуючі вимоги до визнання витрат діяльності підприємства.
3. Назвати основні класифікаційні ознаки групування витрат.
4. Навести визначення терміну «елемент витрат».
5. Розкрити зміст прийнятої класифікації витрат за економічними елементами та рахунки бухгалтерського обліку для їх обліковування.
6. Пояснити необхідність застосування групування витрат за статтями калькуляції та порядок їх обліку.
7. Охарактеризувати порядок розкриття інформації про витрати в облікових регістрах і фінансовій звітності.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 2-4; 7-9; 17-18; 24-25; 31-32; 37; 40; 42-43; додаткові: 4-5; 8; 12-13.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14 ДО ТЕМИ №14 «ОБЛІК ДОХОДІВ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ»

Мета заняття – вивчення сутності, умов визнання доходів підприємства, а також його класифікаційних груп. Дослідження порядку обліку доходів. Визначення послідовності формування фінансового результату та його обліку.

Завдання:

- 1) Охарактеризувати класифікаційні групи та умови визнання доходів.
- 2) Розкриття принципів здійснення обліку доходів та формування кінцевого фінансового результату діяльності підприємства.

Порядок виконання:

- розкрити сутність терміну «доходи»;
- перелічити класифікаційні групи доходів згідно П(С)БО №15 та умови їх визнання;
- сфокусувати увагу на принципах визнання доходів підприємства;
- вивчити перелік операцій, що не визнаються доходами підприємства;
- визначити класифікацію рахунків доходів у Плані рахунків;
- з'ясувати принципові відмінності обліку та визнання доходів від надання послуг;
- розкрити основні засади здійснення обліку фінансових результатів. Дослідити порядок будови рахунку 79 «Фінансові результати».

Завдання 1

Аудиторська фірма «Контент» уклала угоду на абонентське консультативне обслуговування терміном на три місяці. Вартість послуги – 12,0 грн. (у тому числі ПДВ – 2,00 грн.) за одну хвилину консультації.

Протягом року передбачене надання 10 годин консультацій (тобто 600 хвилин). Загальна вартість послуги склала 7 200 грн. (12,0 x 600), у тому числі ПДВ – 1 200 грн.

Собівартість послуг склала: у першому місяці – 2 000 грн.; у другому місяці – 900 грн.; у третьому місяці – 700 грн.

Абонентом було використано: у першому місяці – 300 хвилин (5 годин) консультацій; у другому місяці – 180 хвилин (3 години) консультацій; у третьому місяці – 120 хвилин (2 години) консультацій.

Проаналізуйте та поясніть порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг шляхом визначення питомої ваги обсягу наданих послуг в

загальному обсязі запланованих послуг. Наведіть порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2

Підприємство «Енміз» уклало угоду с підприємством «Пітек» на надання послуг з капітального ремонту промислового устаткування, вартість якого складає 600 000 грн., у тому числі ПДВ – 100 000 грн. Очікувана сума витрат дорівнює 300 000 грн. Термін виконання угоди – 3 місяці.

За умовами угоди оплата за капітальний ремонт промислового устаткування здійснюється наступним чином:

- у перших числах першого місяця – 120 000 грн.;
- у перших числах другого місяця – 240 000 грн.;
- по закінченні капітального ремонту – 240 000 грн.

Після закінчення першого місяця сума фактичних витрат склала 75 000 грн., у другому місяці – 120 000 грн., у третьому – 105 000 грн.

Проаналізуйте та поясніть порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг шляхом визначення питомої ваги витрат, здійснених підприємством у загальній очікуваній сумі таких витрат. Наведіть порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 3

Маємо наступну інформацію про обсяги та характер надання послуг підприємством.

Підприємство «П'ятниця» уклало договір з підприємством «Вересень» про проведення навчання робітників даного підприємства бухгалтерському обліку згідно національним П(С)БО.

Вартість навчання склала 36 000 грн. (у тому числі ПДВ – 6 000 грн.), термін навчання складає 3 місяці. Підприємством «Вересень» здійснено попередню оплату послуг із навчання.

Необхідно розглянути порядок визначення доходу, пов'язаного із наданням послуг, шляхом його рівномірного нарахування за визначений період.

Завдання 4 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 4.1

На наведене запитання обрати декілька правильних відповідей.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 2, 6	якщо правильне тільки 1, 2, 4	якщо правильне тільки 3, 5, 6	якщо правильне тільки 2, 4, 6	якщо усе правильне

Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт) визнається в разі, якщо:

1. Визнається у тому звітному періоді, до якого він належить, виходячи зі строку користування відповідними активами.
2. Можливо достовірно оцінити витрати, здійснені для надання послуг та необхідні для їх звершення.
3. Покупцеві передано ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товари, роботи).
4. Не визнається доходом доти, доки не існує підтвердження того, що він буде отриманий.
5. Підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами).
6. Є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Тест-завдання 4.2

Дати відповідь на наступне тест-завдання.

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Доходи за операціями _____ не визнаються доходом доти, доки не існує підтвердження того, що воно буде отримане».

Тест-завдання 4.3

Установити принципову послідовність формування чистого прибутку підприємства, використовуючи вказані нижче етапи.

Весь цикл бухгалтерського обліку від здійснення операції до складання Звіту про фінансові результати може бути поділений на такі етапи:

- 1) Визначення прибутку (збитку) від звичайної діяльності
- 2) Визначення доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
- 3) Визначення прибутку (збитку) від операційної діяльності
- 4) Визначення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
- 5) Визначення чистого прибутку (збитку)
- 6) Визначення прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування
- 7) Визначення валового прибутку (збитку)

Питання для самоперевірки знань

1. Навести визначення категорії «доходи».
2. В чому полягає порядок бухгалтерського обліку доходів.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 1; 3; 7-9; 17-18; 24-25; 31; 38-40; 42; додаткові: 5-8; 11-13.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 15 ДО ТЕМИ №15 «ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ»

Мета заняття – розкриття призначення, порядку заповнення та ведення форм фінансової звітності підприємствами України.

Завдання:

- 1) Вивчити загальнотеоретичні аспекти фінансової звітності.
- 2) Сфокусувати увагу основах ведення форм фінансової звітності.
- 3) Дослідити механізм виправлення помилок і змін у фінансових звітах.

Порядок виконання:

- вивчити зміст категорій «бухгалтерська звітність», «фінансова звітність», «податкова звітність», «статистична звітність» та «спеціальна звітність»;
- визначити перелік класифікаційних ознак групування фінансової звітності підприємств;
- проаналізувати послідовність етапів процесу підготовки й складання фінансової звітності;
- проаналізувати звітні періоди складання фінансової звітності підприємства;
- з'ясувати строки надання фінансової звітності ;
- ознайомитися із переліком організаційно-правових форм і видів діяльності підприємств, які повинні оприлюднювати річну фінансову звітність;
- вивчити основні розділи та порядок їх заповнення форм №2-5 фінансової звітності підприємств України.

Завдання 1

Відома наступні дані III Розділу «Розрахунок показників прибутковості акцій» форми №2 «Звіт про фінансові результати».

Чистий прибуток ВАТ «Дрофа» становив 100 000 грн. ВАТ має 50 000 простих акцій в обігу та 15 000 потенційних простих акцій. ПНА становить 2 грн. на просту акцію (100 000 грн. : 50 000 простих акцій). Припустимо, що ВАТ «Дрофа» приймає рішення, про конвертацію потенційних простих акцій в

прості акції. Останнє обумовить, що сума чистого прибутку (з урахуванням відповідної зміни суми податку на прибуток) зросте на 15 000 грн.

Необхідно навести порядок розрахунку скоригованого ПНА.

Завдання 2 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 2.1

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив.

Фінансова звітність – це:

- а) звітність, що містить сукупність показників і пояснень, які деталізують і обґрунтовують статті фінансових звітів;
- б) звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів;
- в) бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період;
- г) звітність, що містить інформацію про надходження грошових коштів протягом звітного періоду та наявність економічних ресурсів, контрольованих підприємством на певну дату.

Тест-завдання 2.2

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ представляє собою звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає його активи, зобов'язання і власний капітал на визначену дату звітного періоду».

Тест-завдання 2.3

Виберіть одну найбільш правильну (найповнішу) відповідь.

Основою розподілу активів та зобов'язань у Балансі підприємства виступає:

- а) відношення до операційного циклу та зменшення в майбутньому економічних вигод, у зв'язку з їх погашенням;
- б) відношення до операційного циклу;

- в) відношення до операційного циклу і строк реалізації (споживання) – для активів;
- г) відношення до операційного циклу і строк реалізації (споживання) – для активів, а також строк погашення – для зобов'язань;
- д) відношення до операційного циклу та отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з їх використанням;
- є) відношення до операційного циклу та можливість визначення впливу на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства.

Тест-завдання 2.4

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

Група «А»	Група «Б»
а) звіт, представлений сукупністю показників, що деталізують статті фінансових звітів, та інформацією, розкриття якої передбачено відповідними П(С) БО України;	1) Представляє собою форму №3;
б) форма фінансової звітності підприємств України, що містить інформацію про зміни в складі власного капіталу протягом звітного періоду та дозволяє прогнозувати обсяги власного капіталу;	2) Не є формою №3.
в) звіт, що містить інформацію про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період;	
г) звіт, що відображає надходження і витрати грошових коштів в результаті діяльності підприємства за звітний період;	
д) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає активи, зобов'язання і власний капітал підприємства за звітний період;	
є) надає додаткову інформацію щодо змін, що сталися у балансі, а також відносно того, наскільки суттєвими є статті доходів і витрат, що були отримані та сплачені грошовими коштами.	

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2)

– б) і т.д.

Тест-завдання 2.5

Оберіть одну найбільш правильну (найповнішу) відповідь.

Видами діяльності, які у тій чи іншій мірі притаманні функціонуванню будь-якого підприємства, є наступні:

- а) звичайна та надзвичайна;
- б) звичайна та надзвичайна. У свою чергу, звичайна вміщує в себе операційну та фінансову й інвестиційну діяльність;
- в) звичайна та надзвичайна. У свою чергу, звичайна вміщує в себе операційну та фінансову й інвестиційну діяльність. Операційна розподілена на основну та іншу операційну;
- г) звичайна та надзвичайна. У свою чергу, звичайна вміщує в себе операційну та фінансову й інвестиційну діяльність. Операційна розподілена на основну та іншу операційну. Окрім того, фінансова й інвестиційна діяльність діляться на іншу звичайну та іншу операційну.

Тест-завдання 2.6

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

Група «А»	Група «Б»
а) діяльність, що призводить до зміни розміру та складу власного та позикового капіталу підприємства;	1) Представляє собою основну діяльність;
б) подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді;	2) Представляє собою фінансову діяльність;
в) будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення;	3) Представляє собою інвестиційну діяльність;
г) придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів;	4) Представляє собою операційну діяльність;
д) операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу;	5) Представляє собою звичайну діяльність;
є) основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.	6) Представляє собою надзвичайну діяльність.

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 2.7

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 3, 5, 7	якщо правильне тільки 1, 2, 4	якщо правильне тільки 3, 4, 6	якщо правильне тільки 2, 4, 7	якщо усе правильне

До елементів операційних витрат, згідно з вимогами П(С)БО №16, не відносяться:

1. Матеріальні витрати.
2. Амортизація.
3. Собівартість реалізованих товарів.
4. Відрахування на соціальні заходи.
5. Собівартість реалізованої іноземної валюти.
6. Витрати на оплату праці.
7. Собівартість реалізованих матеріальних цінностей.

Тест-завдання 2.8

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Звіт про власний капітал – це:

- а) звіт, що містить інформацію про зміни в складі власного капіталу на конкретну дату звітного періоду;
- б) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає активи, зобов'язання і власний капітал підприємства за звітний період;
- в) форма №4;
- г) звіт, що містить інформацію про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період;
- д) звіт, що містить інформацію про зміни в складі власного капіталу протягом звітного періоду;
- е) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає активи, зобов'язання і власний капітал підприємства на визначену дату звітного періоду.

Тест-завдання 2.9

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Баланс складається:

- а) за період з 1.01. – по 31.03, з 1.01 – по 30.06;
- б) на 31.03 та на 30.06;
- в) за період з 1.01. – по 31.03;
- г) за період з 1.01. – по 31.12;
- д) за період з 1.01. – по 31.03, з 1.01 – по 30.06, з 1.01 – по 30.09, з 1.01 – по 31.12;
- є) на 30.09 та на 31.12 ;
- ж) за період з 1.01. – по 31.03, з 1.01 – по 30.06, з 1.01 – по 30.09.

Питання для самоперевірки знань

1. Навести визначення основних видів звітності.
2. Розкрити зміст видів фінансової звітності згідно із класифікаційними ознаками їх групування.
3. Перелічити основні етапи процесу підготовки й складання фінансової звітності.
4. Пояснити існуючі звітні періоди складання та строки надання фінансової звітності підприємства.
5. Чим, на Вашу думку, зумовлено існування переліку організаційно-правових форм і видів діяльності підприємств, які повинні оприлюднювати річну фінансову звітність.
6. Охарактеризувати структуру та специфічні аспекти заповнення форми №2 «Звіт про фінансові результати».
7. Які підприємства повинні заповнювати III Розділ «Розрахунок показників прибутковості акцій» форми №2.
8. Навести пояснення необхідності застосування прямого та непрямого методів складання форми №3 «Звіт про рух грошових коштів».
9. Що виступає метою складання форми №4 «Звіт про власний капітал».
10. Дати характеристику основним аспектам ведення форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності».
11. Розкрити зміст процедур виправлення помилок та внесення змін у фінансовій звітності.

Рекомендовані літературні джерела

основні: 1; 3; 7-11; 19; 25; 30-31; 35-36; 42; додаткові: 5-8; 11-14.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Конституція України: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004р.: станом на 1 січня 2006р.]. – К.: Мін.-во Юстиції України, 2006. – 124с.
2. Податковий Кодекс України: [закон України: офіц. текст: за станом на 2 грудня 2010р. із змінами, внесеними Законом України від 23 грудня 2010р.] // *Голос України*. – 2010. – №№229-230 (4979—4980). – С.4-62.
3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: [закон України: офіц. текст: за станом на 16 липня 1999р. із змінами, внесеними Законом України від 9 лютого 2006р.] // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2006. – №46. – ст.391.
4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: [закон України: офіц. текст: за станом на 08 липня 2010р.] // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, №2-3, ст.11.
5. Кодекс законів про працю України: [закон України: офіц. текст: за станом 12 жовтня 1971р. із змінами, внесеними Законом України від 3 лютого 2011р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=322-08>
6. Про оплату праці: [закон України: офіц. текст: за станом на 24 березня 1995р. із змінами, внесеними Законом України від 23 вересня 2010р.] // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2011. – №6. – ст.44.
7. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/psbu1/>.
8. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №2 «Баланс»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0396-99>.
9. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №3 «Звіт про фінансові результати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 24 вересня 2010р. №1085 // *Офіційний вісник України*. – 1999. – №25. – С.343.
10. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №4 «Звіт про рух грошових коштів»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 10.06.2010р. №382. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0398-99&c=1#Public>.
11. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №5 «Звіт про власний капітал»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0399-99&c=1#Public>.
12. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000р. №92 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0399-99&c=1#Public>.
13. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999р. №246 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 листопада 2002р. №989. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO9.aspx>.
14. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08 жовтня 1999р. №237 із змінами, внесеними

Наказом Міністерства фінансів України від 19 грудня 2006р. № 1213. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99>.

15. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.00р. №20 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0399-99&c=1#Public>.

16. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №12 «Фінансові інвестиції»: наказ Міністерства фінансів України від 26 квітня 2000р. №91 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 23 травня 2003р. №363. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0284-00>.

17. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999р. №290 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0860-99>.

18. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999р. №318 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00>.

19. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №24 «Прибуток на акцію»: наказ Міністерства фінансів України від 16 липня 2001р. №344 // Офіційний вісник України. – 2001. – №31. – С.410. – Ст.1444.

20. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №26 «Виплати працівникам»: наказ Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2003р. №601 // Офіційний вісник України. – 2003. – №46. – С.148. – Ст.2408.

21. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: наказ Міністерства фінансів України від 07 листопада 2003р. №617 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 05 березня 2008р. №353. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1054-03&c=1#Files>.

22. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №28 «Зменшення корисності активів»: наказ Міністерства фінансів України від 24 грудня 2004р. №817 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 11 грудня 2006р. № 1176. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0035-05&c=1#Public>.

23. Положення бухгалтерського обліку №32 «Інвестиційна нерухомість»: наказ Міністерства фінансів України від 02 липня 2007р. №779 // Офіційний вісник. – 2007. – №52. – С.247. – Ст.2151.

24. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 1995р. №88 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 08 листопада 2010р. №1327. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0168-95&c=1#Public>.

25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №291 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009 № 1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99&c=1#Public>.

26. Інструкція про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків: наказ Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994р. №69 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 05 серпня 2010р. №832. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0202-94>.

27. Інструкція про порядок визначення розмірів збитку від розкрадань, нестачі, знищення матеріальних цінностей: наказ Міністерства фінансів України від 22 січня 1996р. №116 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 16 грудня 2009р. №1393. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=26&ArtID=316>.
28. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: наказ Міністерства фінансів України від 10 січня 2007р. №2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=66826&cat_id=50097.
29. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003р. №561 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 2008р. №498. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=50263&cat_id=50097.
30. Перелік видів діяльності, за якими складається зведена фінансова звітність: наказ Міністерства фінансів України від 24 лютого 2000р. №37 // Офіційний вісник України. – 2000. – №11. – С.294. – Ст.440.
31. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку та визнання такими, що втратили чинність, наказів Міністерства: наказ Міністерства фінансів України від 24 вересня 2010р. №1085 // Офіційний вісник України. – 2010. – №82. – С.117. – Ст.2903.
32. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000р. №356 // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – №1. – С.54.
33. Про кореспонденцію рахунків: наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2001р. №143 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 10.06.2005 №460. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0335-01&c=1#Public>.
34. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Національного банку України від 21 січня 2004р. №22 із змінами, внесеними постановою Національного банку України від 15 травня 2009р. №296. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0377-04&c=1#Public>.
35. Про Примітки до річної фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 2000р. №302 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009 року №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG5125.html.
36. Порядок надання фінансової звітності: постанова Кабінету міністрів України від 28 лютого 2000р. №419 із змінами, внесеними постановою Кабінету міністрів України від 29.09.2010 № 879. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=419-2000-%EF&c=1#Public>.
37. Бабіч В. В. Фінансовий облік (облік активів): навч. посібник / В. В. Бабіч, С. В. Сагова. – К.: КНЕУ, 2006. – 282с.
38. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л. Г. Ловінська, Л. В. Жилкіна, О. М. Голенко та ін. – К.: КНЕУ, 2002. – 370с.
39. Гордієнко Н.І. Фінансовий облік: навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Н.І. Гордієнко. – Харків: ХНАМГ, 2004. – 156с.
40. Грабова Н.М. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: навч. посібник / Н.М. Грабова, Ю.Г. Кривоносов. – К.: «АСК», 2006. – 416с.
41. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник – К.: КНЕУ, 2001.
42. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку: коментарі / за ред. Я. Кавторєва. – Х.: Фактор, 2008. – 1328с.
43. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посібник / Є. І. Свідерський – К.: КНЕУ, 2004. – 233с.

44. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / О.І. Васюта-Беркут, Г.Ф. Шепітько, Н.О. Ромашевська; за заг.ред. В.Б. Захожая. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2003. – 176с.
45. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. – К.: Знання, 2004. – 447с.

Додаткова література:

1. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / М.Т. Білуха. – К., 2000. – 692с.
2. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник для вузів / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640с.
3. Бухгалтерський облік в документах: навч. посібник під редакцією Л.М. Чернелевського, 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Кондор, 2007. – 430с.
4. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посібник під редакцією М. В. Кужельного / Н. М. Грабова, М. В. Кужельний. – К.: А.С.К., 2002. – 266с.
5. Грачёва Р.Е. Энциклопедия бухгалтерского учёта / Р.Е. Грачёва. – К.: Галицкие Контракты, 2004. – 832с.
6. Завгородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: Основи теорії та практики: навч. посібник / А.Г. Завгородній, Г.О. Партин. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377с.
7. Космина Р.М. Бухгалтерський облік: навч. посібник / Р.М. Космина. – К.: Вища школа, 2003. – 174с.
8. Зубілевич С.Я. Посібник з бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємствами України (За національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку): посібник / С.Я. Зубілевич, І.Ю. Кравченко, О.О. Прокопенко, Д.Г. Школьніков, Н.С. Юревич. – 3 вид., перероб. та доп. – Київ, 2002. – 500с.
9. Михайлов М.Г. Бухгалтерський облік (теорія): навч. посібник / М.Г. Михайлов, А.І. Глушаченко, В.П. Гончар, Г.А. Болмат. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 248с.
10. Пачолі Л. Трактат о счетах и записях; под ред. Я.В. Соколова / Л. Пачолі. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 368с.
11. Сердюк В.Н. Бухгалтерский учет: учебное пособие / В.Н. Сердюк. – 7-е изд., изм. и доп. – Донецк: Норд-ПРЕСС, 2006. – 490с.
12. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посібник / В.В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2006. – 526с.
13. Управління витратами: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М.Г. Грещак, О. С. Коцюба. – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.
14. Шарманська В.М. Первинна документація і реєстри бухгалтерського обліку: навч. посібник / В.М. Шарманська. – К.: Знання, 2003. – 269с.

Интернет-ресурси

14. Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
15. Сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
16. Сайт журналу «Баланс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.balance.dp.ua>.
17. Сайт журналу «Бухгалтер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhgalter.kharkov.com>.
18. Сайт газети «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.voby.com.ua>.
19. Сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dtk.com.ua>.
20. Сайт журналу «Податки і бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.factor.kharkov.com>.
21. Сайт газети «Урядовий кур'єр» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukcc.com.kiev.ua>.

**ПЛАН РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ
АКТИВІВ, КАПІТАЛУ, ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ГОСПОДАРСЬКИХ
ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ**

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера застосування	Характер – активний (А) або пасивний (П)
Код	Назва	Код	Назва		
1	2	3	4	5	6
Клас 1. Необоротні активи					
10	Основні засоби	101	Земельні ділянки	усі види діяльності	А
		102	Капітальні витрати на поліпшення земель		
		103	Будинки та споруди		
		104	Машини та обладнання		
		105	Транспортні засоби		
		106	Інструменти, прилади та інвентар		
		107	Робоча і продуктивна худоба		
		108	Багаторічні насадження		
		109	Інші основні засоби		
11	Інші необоротні матеріальні активи	111	Бібліотечні фонди	усі види діяльності	А
		112	Малоцінні необоротні матеріальні активи		
		113	Тимчасові (нетитульні) споруди		
		114	Природні ресурси		
		115	Інвентарна тара		
		116	Предмети прокату		
		117	Інші необоротні матеріальні активи		
12	Нематеріальні активи	121	Права користування природними ресурсами	усі види діяльності	А
		122	Права користування майном		
		123	Права на знаки для товарів і послуг		
		124	Права на об'єкти промислової вартості		
		125	Авторські та суміжні з ними права		
		126	Виключено		
		127	Інші нематеріальні активи		

1	2	3	4	5	6
13	Знос (амортизація) необоротних активів	131	Знос основних засобів	усі види діяльності	П
		132	Знос інших необоротних матеріальних активів		
		133	Накопичена амортизація нематеріальних активів		
14	Довготермінові фінансові інвестиції	141	Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі	усі види діяльності	А
		142	Інші інвестиції пов'язаним сторонам		
		143	Інвестиції непов'язаним сторонам		
15	Капітальні інвестиції	151	Капітальне будівництво	усі види діяльності	А
		152	Придбання (виготовлення) основних засобів		
		153	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів		
		154	Придбання (створення) нематеріальних активів		
		155	Формування основного стада		
16	Довготермінова дебіторська заборгованість	161	Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду	усі види діяльності	А
		162	Довгострокові векселі одержав		
		163	Інша дебіторська заборгованість		
17	Відстрочені податкові активи		За видами відстрочених податкових активів	усі види діяльності	А
18	Інші необоротні активи		За видами активів	усі види діяльності	А
19	Гудвіл при придбанні		За видами об'єктів інвестування	усі види діяльності	П
		191	Гудвіл		
		192	Негативний гудвіл		
Клас 2. Запаси					
20	Виробничі запаси	201	Сировина й матеріали	усі види діяльності	А
		202	Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби		
		203	Паливо		
		204	Тара й тарні матеріали		
		205	Будівельні матеріали		
		206	Матеріали, передані в переробку		
		207	Запасні частини		

1	2	3	4	5	6
		208	Матеріали сільськогосподарського призначення		
		209	Інші матеріали		
21	Тварини на вирощуванні та відгодівлі	211	Молодняк тварин на вирощуванні	Сільське господарство, підприємства інших галузей з підсобним сільськогосподарським виробництвом	А
		212	Тварини на відгодівлі		
		213	Птиця		
		214	Звірі		
		215	Кролі		
		216	Сім'ї бджіл		
		217	Доросла худоба, що вибракувана з основного стада		
		218	Худоба, що прийнята від населення для реалізації		
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети		За видами предметів	усі види діяльності	А
23	Виробництво		За видами виробництв	усі види діяльності	А
24	Брак у виробництві		За видами продукції	галузі матеріального виробництва	А
25	Напівфабрикати		За видами напівфабрикатів	промисловість	А
26	Готова продукція		За видами готової продукції	промисловість, сільське господарство тощо	А

1	2	3	4	5	6
27	Продукція сільськогосподарського виробництва		За видами продукції	сільське господарство, підприємства інших галузей з підсобним сільськогосподарським виробництвом	А
28	Товари	281	Товари на складі	усі види діяльності	А
		282	Товари в торгівлі		
		283	Товари на комісії		П
		284	Тара під товарами		
		285	Торгова націнка		
		286	необоротні активи утримувані для продажу		
29	...				
Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи					
30	Каса	301	Каса в національній валюті	усі види діяльності	А
		302	Каса в іноземній валюті		
31	Рахунки в банках	311	Поточні рахунки в національній валюті	усі види діяльності	А
		312	Поточні рахунки в іноземній валюті		
		313	Інші рахунки в банку в національній валюті		
		314	Інші рахунки в банку в іноземній валюті		
32	...				
33	Інші кошти	331	Грошові документи в національній валюті	усі види діяльності	А
		332	Грошові документи в іноземній валюті		
		333	Грошові кошти в дорозі в національній валюті		
		334	Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті		

1	2	3	4	5	6
34	Короткотермінові векселі одержані	341	Короткотермінові векселі, одержані в національній валюті	усі види діяльності	А
		342	Короткотермінові векселі, одержані в іноземній валюті		
35	Поточні фінансові інвестиції	351	Еквіваленти грошових коштів	усі види діяльності	А
		352	Інші поточні фінансові інвестиції		
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	361	Розрахунки з вітчизняними покупцями	усі види діяльності	А
		362	Розрахунки з іноземними покупцями		
		363	Розрахунки з учасниками ПФГ		
37	Розрахунки з різними дебіторами	371	Розрахунки за виданими авансами	усі види діяльності	А
		372	Розрахунки з підзвітними особами		
		373	Розрахунки за нарахованими доходами		
		374	Розрахунки за претензіями		
		375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків		
		376	Розрахунки за позиками членами кредитних спілок		
		377	Розрахунки з іншими дебіторами		
38	Резерв сумнівних боргів		За дебіторами	усі види діяльності	П
39	Витрати майбутніх періодів		За видами витрат	усі види діяльності	А
Клас 4. Власний капітал та забезпечення зобов'язань					
40	Статутний капітал		За видами капіталу	усі види діяльності	П
41	Пайовий капітал		За видами капіталу	кооперативні організації, кредитні спілки	П

1	2	3	4	5	6
42	Додатковий капітал	421	Емісійний дохід	усі види діяльності	П
		422	Інший вкладений капітал		
		423	Дооцінка активів		
		424	Безоплатно одержані необоротні активи		
		425	Інший додатковий капітал		
43	Резервний капітал		За видами капіталу	усі види діяльності	П
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	441	Прибуток нерозподілений	усі види діяльності	П
		442	Непокриті збитки	усі види діяльності	А
		443	Прибуток, використаний у звітному періоді	усі види діяльності	А
45	Вилучений капітал	451	Вилучені акції	усі види діяльності	А
		452	Вилучені вклади й паї		
		453	Інший вилучений капітал		
46	Неоплачений капітал		За видами капіталу	усі види діяльності	А
47	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	471	Забезпечення виплат відпусток	усі види діяльності	П
		472	Додаткове пенсійне забезпечення		
		473	Забезпечення гарантійних зобов'язань		
		474	Забезпечення інших витрат і платежів		
48	Цільове фінансування і цільові надходження		За об'єктами фінансування	усі види діяльності	П
49	Страхові резерви	491	Технічні резерви	страхова діяльність	П
		492	Резерви зі страхування		
		493	Частка перестраховиків у технічних резервах		
		494	Частка перестраховиків у резервах зі страхування життя		
		495	Результат зміни технічних резервів		
		496	Результат зміни резервів із страхування життя		

1	2	3	4	5	6
Клас 5. Довготермінові зобов'язання					
50	Довготермінові позики	501	Довготермінові кредити банків у національній валюті	усі види діяльності	П
		502	Довготермінові кредити банків в іноземній валюті		
		503	Відстрочені довготермінові кредити банків у національній валюті		
		504	Відстрочені довготермінові кредити банків в іноземній валюті		
		505	Інші довготермінові позики в національній валюті		
		506	Інші довготермінові позики в іноземній валюті		
51	Довготермінові векселі видані	511	Довготермінові векселі, видані в національній валюті	усі види діяльності	П
		512	Довготермінові векселі, видані в іноземній валюті		
52	Довготермінові зобов'язання за облігаціями	521	Зобов'язання за облігаціями	усі види діяльності	П
		522	Премія за випущеними облігаціями		
		523	Дисконт за випущеними облігаціями		
53	Довготермінові зобов'язання з оренди	531	Зобов'язання з фінансової оренди	усі види діяльності	П
		532	Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів		
54	Відстрочені податкові зобов'язання		За видами зобов'язань	усі види діяльності	П
55	Інші довготермінові зобов'язання		За видами зобов'язань	усі види діяльності	П
56					
57					
58					
59					

1	2	3	4	5	6
Клас 6. Поточні зобов'язання					
60	Короткотермінові позики	601	Короткотермінові кредити банків у національній валюті	усі види діяльності	П
		602	Короткотермінові кредити банків в іноземній валюті		
		603	Відстрочені короткотермінові кредити банків у національній валюті		
		604	Відстрочені короткотермінові кредити банків в іноземній валюті		
		605	Прострочені позики в національній валюті		
		606	Прострочені позики в іноземній валюті		
61	Поточна заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями	611	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті	усі види діяльності	П
		612	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в іноземній валюті		
62	Короткотермінові векселі видані	621	Короткотермінові векселі, видані в національній валюті	усі види діяльності	П
		622	Короткотермінові векселі, видані в іноземній валюті		
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	631	Розрахунки з вітчизняними постачальниками	усі види діяльності	П
		632	Розрахунки з іноземними постачальниками		
		633	Розрахунки з учасниками ПФГ		
64	Розрахунки за податками й платежами	641	Розрахунки за податками	усі види діяльності	П
		642	Розрахунки за обов'язковими платежами		
		643	Податкові зобов'язання		
		644	Податковий кредит		
65	Розрахунки за страхування	651	За пенсійним забезпеченням	усі види діяльності	П
		652	За соціальним страхуванням		
		653	За страхуванням на випадок безробіття		
		654	За індивідуальним страхуванням		
		655	За страхуванням майна		

1	2	3	4	5	6
66	Розрахунки з оплати праці	661	Розрахунки за заробітною платою	усі види діяльності	П
		662	Розрахунки з депонентами		
67	Розрахунки з учасниками	671	Розрахунки за нарахованими дивідендами	усі види діяльності	П
		672	Розрахунки за іншими виплатами		
68	Розрахунки за іншими операціями	681	Розрахунки за авансами одержаними	усі види діяльності	П
		682	Внутрішні розрахунки		А-П
		683	Внутрішньогосподарські розрахунки		А-П
		684	Розрахунки за нарахованими відсотками		П
		685	Розрахунки з іншими кредиторами		П
69	Доходи майбутніх періодів		За видами доходів	усі види діяльності	П
Клас 7. Доходи і результати діяльності					
70	Доходи від реалізації	701	Дохід від реалізації готової продукції	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку, залишків не мають
		702	Дохід від реалізації товарів		
		703	Дохід від реалізації робіт і послуг		
		704	Вирахування з доходу		
		705	Перестраховання		
71	Інший операційний дохід	711	Дохід від реалізації іноземної валюти	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку, залишків не мають
		712	Дохід від реалізації інших оборотних активів		
		713	Дохід від операційної оренди активів		
		714	Дохід від операційної курсової різниці		
		715	Одержані штрафи, пені, неустойки		
		716	Відшкодування раніше списаних активів		
		717	Дохід від списання кредиторської заборгованості		
		718	Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів		
		719	Інші доходи від операційної діяльності		

1	2	3	4	5	6
72	Дохід від участі в капіталі	721	Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку, залишків не мають
		722	Дохід від спільної діяльності		
		723	Дохід від інвестицій в дочірні підприємства		
73	Інші фінансові доходи	731	Дивіденди одержані	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку, залишків не мають
		732	Відсотки одержані		
		733	Інші доходи від фінансових операцій		
74	Інші доходи	741	Дохід від реалізації фінансових інвестицій	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку
		742	Дохід від реалізації необоротних активів		
		743	Дохід від реалізації майнових комплексів		
		744	Дохід від неопераційної курсової різниці		
		745	Дохід від безоплатно одержаних активів		
		746	Інші доходи від звичайної діяльності		
75	Надзвичайні доходи	751	Відшкодування збитків від надзвичайних подій	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку
		752	Інші надзвичайні доходи		
76	Страхові платежі		За видами страхування	страхова діяльність	ведуться за принципом пасивного рахунку

1	2	3	4	5	6
77	...				
78	...				
79	Фінансові результати	791	Результат операційної діяльності	усі види діяльності	співставляючий
		792	Результат фінансових операцій		
		793	Результат іншої звичайної діяльності		
		794	Результат надзвичайних подій		
Клас 8. Витрати за елементами					
80	Матеріальні витрати	801	Витрати сировини й матеріалів	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		802	Витрати купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів		
		803	Витрати палива й енергії		
		804	Витрати тари й тарних матеріалів		
		805	Витрати будівельних матеріалів		
		806	Витрати запасних частин		
		807	Витрати матеріалів сільськогосподарського призначення		
		808	Витрати товарів		
81	Витрати на оплату праці	809	Інші матеріальні витрати	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		811	Виплати за окладами й тарифами		
		812	Премії та заохочення		
		813	Компенсаційні витрати		
		814	Оплата відпусток		
		815	Оплата іншого невідпрацьованого часу		
82	Відрахування на соціальні заходи	816	Інші витрати на оплату праці	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		821	Відрахування на пенсійне забезпечення		
		822	Відрахування на соціальне страхування		
		823	Страхування на випадок безробіття		
83	Амортизація	824	Відрахування на індивідуальне страхування	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		831	Амортизація основних засобів		
		832	Амортизація інших необоротних матеріальних активів		
		833	Амортизація нематеріальних активів		

1	2	3	4	5	6
84	Інші операційні витрати		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
85	Інші витрати		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
86	...				
87	...				
88	...				
89	...				
Клас 9. Витрати діяльності					
90	Собівартість реалізації	901	Собівартість реалізованої продукції	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		902	Собівартість реалізованих товарів		
		903	Собівартість реалізованих робіт і послуг		
		904	Страхові виплати		
91	Загальнови-робничі витрати		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
92	Адміністрати-вні витрати		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
93	Витрати на збут		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку

1	2	3	4	5	6
94	Інші витрати операційної діяльності	941	Витрати на дослідження і розробки	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		942	Собівартість реалізованої іноземної валюти		
		943	Собівартість реалізованих виробничих запасів		
		944	Сумнівні та безнадійні борги		
		945	Втрати від операційної курсової різниці		
		946	Втрати від знецінення запасів		
		947	Нестачі і втрати від псування цінностей		
		948	Визнані штрафи, пені, неустойки		
		949	Інші витрати операційної діяльності		
95	Фінансові витрати	951	Відсотки за кредит	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		952	Інші фінансові витрати		
96	Втрати від участі в капіталі	961	Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		962	Втрати від спільної діяльності		
		963	Втрати від інвестицій у дочірні підприємства		
97	Інші витрати	971	Собівартість реалізованих фінансових інвестицій	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		972	Собівартість реалізованих необоротних активів		
		973	Собівартість реалізованих майнових комплексів		
		974	Втрати від неопераційних курсових різниць		
		975	Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій		
		976	Списання необоротних активів		
		977	Інші витрати звичайної діяльності		
		978	Виключено		
		979	Виключено		

1	2	3	4	5	6
98	Податок на прибуток	981	Податок на прибуток від звичайної діяльності	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		982	Податок на прибуток від надзвичайних подій		
99	Надзвичайні витрати	991	Втрати від стихійного лиха	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		992	Втрати від техногенних катастроф і аварій		
		993	Інші надзвичайні витрати		
Клас 0. Позабалансові рахунки					
01	Орендовані необоротні активи		За видами активів	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
02	Активи на відповідальному зберіганні	021	Устаткування, прийняте для монтажу	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
		022	Матеріали, прийняті для переробки		
		023	Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні		
		024	Товари, прийняті на комісію		
		025	Майно в довірчому управлінні		
03	Контракти зобов'язання		За видами зобов'язань	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом

Продовження табл. Додатка 1

1	2	3	4	5	6
04	Непередбачені активи й зобов'язання	041	Непередбачені активи	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
		042	Непередбачені зобов'язання		
05	Гарантії та забезпечення надані		За видами гарантій та забезпечень наданих	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
06	Гарантії та забезпечення отримані		За видами гарантій та забезпечень отриманих	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
07	Списані активи	071	Списана дебіторська заборгованість	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
		072	Невідшкодовані нестачі, втрати від псування цінностей		
08	Бланки суворого обліку		За видами бланків	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять

з курсу

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»

(для студентів 3 курсу денної форми навчання
напрямку підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»)

Укладач **Світлична** Вікторія Юріївна

Відповідальний за випуск *Т. В. Момот*

За авторською редакцією

Комп'ютерний набір *В. Ю. Світлична*

Комп'ютерне верстання *Н. В. Зражевська*

План 2011, поз. 363-М

Підп. до друку 17.03.2011р.

Формат 60×84/16

Друк на ризографі.

Ум. друк. арк. 3,8

Тираж 50 пр.

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4064 від 12.05.2011р.